

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Educació

La mort a través de la literatura infantil

Natalia Jo Heredia

Tutor: Joan Perera

Modalitat: recerca

Treball de Fi de Grau

Grau de Mestre d'Educació Infantil

Curs acadèmic 2021-2022

Índex

1. Resum i paraules clau	2
2. Introducció	4
3. Marc conceptual	5
3.1 Mort i dol en la nostra societat.....	5
3.2 Com entenen la mort els infants	6
3.3 El procés de dol en els infants.....	8
3.4 Pedagogia de la mort en la formació inicial docent.....	9
3.5 El tractament de la mort a l'escola infantil.....	9
3.6 La mort en el currículum d'infantil.....	11
3.7 La literatura com a recurs per al tractament de la mort a infantil.....	12
4. Objectius.....	13
5. Metodologia del treball.....	13
5.1 Selecció dels textos.....	13
5.2 Procediment d'anàlisi	14
6. Resultats, interpretació i discussió	15
6.1. Resultats obtinguts.....	15
6.2 Interpretació i discussió dels resultats	22
6.3 Implicacions educatives.....	24
7. Conclusions generals.....	25
7.1 Conclusions.....	25
7.2 Objectius assolits i limitacions	26
7.3 Noves línies de recerca	26
7.4 Reflexió personal.....	27
8. Referències bibliogràfiques.....	28
9. Annex	30

1. Resum i paraules clau

Resum. Durant el segle XXI la nostra societat ha canviat la seva percepció de la mort i la forma d'entendre-la com un fet natural. Les pèrdues s'han convertit en un tema tabú del qual ningú vol parlar i tothom intenta ignorar. Per tant, aquesta realitat es continua transmetent a les noves generacions i provoca que els infants se sentin desprotegits quan es troben en un procés de dol pel qual ningú els ha preparat. Per aconseguir una educació integral de l'alumnat a l'escola s'ha de poder tractar la mort com a part de la vida amb naturalitat. Això es pot aplicar a través de la literatura, ja que el conte és una eina pedagògica que pot ajudar als mestres a explicar les qüestions més complexes de comprendre. Per aquest motiu, l'objectiu del treball ha sigut analitzar el tractament de la mort en un total de quinze contes adreçats a nens i nenes de l'etapa d'educació infantil. A través d'una metodologia qualitativa s'han comparat les diferents perspectives per tractar les pèrdues, fixant-nos especialment en el tipus de tractament, la representació de la mort, el procés de dol en els protagonistes, el vocabulari utilitzat i l'expressió de sentiments. L'estudi dut a terme mostra la importància de tractar la mort des de l'etapa d'infantil per tal d'evitar en els nens i nenes un desconeixement que pot provocar traumes posteriors. A més, els resultats obtinguts mitjançant l'anàlisi mostren que a través de la literatura es poden tractar diversos tipus de pèrdues des de diferents perspectives. Finalment, es posa de manifest la importància que els mestres rebin formació en pedagogia de la mort i que aquesta aparegui com un contingut més dins de l'educació emocional.

Paraules clau: Pedagogia de la mort, educació infantil, educació emocional, literatura infantil.

Resumen. Durante el siglo XXI nuestra sociedad ha cambiado su percepción de la muerte y la forma de entenderla como algo natural. Las pérdidas se han convertido en un tema tabú del que nadie quiere hablar y todo el mundo intenta ignorar. Por lo tanto, esta realidad se sigue transmitiendo a las nuevas generaciones y provoca que los niños se sientan desprotegidos cuando se encuentran en un proceso de duelo para el cual nadie los ha preparado. Para conseguir una educación integral del alumnado en la escuela debe poder tratarse la muerte como parte de la vida con naturalidad. Esto puede aplicarse a través de la literatura, ya que el cuento es una herramienta pedagógica que puede ayudar a los maestros a explicar las cuestiones más complejas de comprender. Por este motivo, el objetivo del trabajo ha sido analizar el tratamiento de la muerte en un total de quince cuentos dirigidos a niños y niñas de la etapa de educación infantil. A

través de una metodología cualitativa se han comparado las diferentes perspectivas para tratar las pérdidas, fijándonos especialmente en el tipo de tratamiento, la representación de la muerte, el proceso de duelo en los protagonistas, el vocabulario utilizado y la expresión de sentimientos. El estudio realizado muestra la importancia de tratar la muerte desde la etapa de infantil para evitar en los niños y niñas un desconocimiento que puede provocar traumas posteriores. Además, los resultados obtenidos mediante el análisis muestran que a través de la literatura pueden tratarse diversos tipos de pérdidas desde diferentes perspectivas. Por último, se pone de manifiesto la importancia de que los maestros reciban formación en pedagogía de la muerte y que esta aparezca como un contenido más dentro de la educación emocional.

Palabras clave: Pedagogía de la muerte, educación infantil, educación emocional, literatura infantil.

Abstract. During the 21st century, our society has changed its perception of death and the way of understanding it as something natural. Losses have become a taboo subject that no one wants to talk about, and everyone tries to ignore. Therefore, this reality continues to be transmitted to new generations and causes children to feel unprotected when they find themselves in a grieving process for which no one has prepared them. To achieve a comprehensive education for students at school, death must be treated naturally as a part of life. This can be applied through literature, since the story is a pedagogical tool that can help teachers explain the most complex issues to understand. For this reason, the objective of the work has been to analyze the treatment of death in a total of fifteen stories aimed at boys and girls in the early childhood education stage. Through a qualitative methodology, the different perspectives to treat losses have been compared, paying special attention to the type of treatment, the representation of death, the grieving process in the protagonists, the vocabulary used and the expression of feelings. The study carried out shows the importance of treating death from the childhood stage to avoid ignorance in boys and girls that can cause later traumas. In addition, the results obtained through the analysis show that through the literature various types of losses can be treated from different perspectives. Finally, the importance of teachers receiving training in pedagogy of death and that it appears as one more content within emotional education is highlighted.

Keywords: Pedagogy of death, early childhood education, emotional education, children's literature.

2. Introducció

La mort és un tema tabú a la nostra societat i, per tant, no està normalitzat parlar-ne. Al currículum d'infantil no es menciona i això fa que aquesta problemàtica es vegi reflectida també a l'escola. Per aquest motiu, en aquest document es destaca la importància de començar des de la petita infància a tractar les pèrdues, no només de manera pal·liativa sinó també preventiva, per tal que els infants estiguin més preparats quan es trobin en la situació.

La idea d'aquest treball va sorgir d'una experiència personal durant les pràctiques del grau, quan a un alumne se li va morir un familiar i les mestres van demostrar no tenir eines per tractar aquesta qüestió a l'aula. Des d'aquell moment ens vam adonar que durant tota la nostra formació no rebem cap preparació per saber com abordar la mort.

Per tant, pensem que aquest treball respon a una necessitat existent no només en els futurs mestres sinó també en els altres professionals de l'educació. Necessitem tenir eines per poder tractar les pèrdues, ja que només si tenim una bona formació en pedagogia de la mort podrem ensenyar als infants a veure la pèrdua com una part de la vida.

Un dels recursos que podem utilitzar per tractar temes complexos i difícils d'entendre és el conte. Aquest és una eina pedagògica que es fa servir molt a les aules i per això pensem que és el més indicat per ajudar a abordar la qüestió de la mort amb naturalitat.

Així doncs, hem estructurat el treball en tres grans blocs; el primer és el marc teòric, on es fonamenta la importància de treballar la mort en l'etapa d'educació infantil. El segon se centra en una anàlisi de quinze contes que tracten la pèrdua des de diferents perspectives per tal de proporcionar recursos als professionals que volen abordar el tema amb els seus alumnes. I el tercer són els resultats obtinguts de l'anàlisi i la interpretació d'aquests. Per tant, comparem els diferents aspectes estudiats de cada conte per trobar els seus punts en comú i les seves diferències per després contrastar-lo amb el que diuen els autors referenciats.

3. Marc conceptual

3.1 Mort i dol en la nostra societat

Avui dia la mort s'ha convertit en un tema tabú del qual tothom evita parlar fins que es troba en la situació, però això no ha sigut sempre així. "Si mirem com es vivia la mort anys enrere, potser no trobarem canvis en el dolor que provoca l'absència per la mort d'un ésser estimat, però, en canvi, sí en la forma de viure-ho socialment" (Serra, 2020, p.29). Abans el dolor no es contenia ni s'amagava sinó que formava part de la vida com diu Serra (2020) i la gent feia teràpia col·lectiva amb naturalitat quan treien les cadires fora de casa per parlar entre veïns. Ara la forma de relacionar-nos ha canviat i la soledat està molt més present en els moments difícils.

Com diuen Esquerda i Agustí (2017), la nostra societat intenta oblidar l'existència de la mort encara que tothom té la certesa i l'experiència que morirà en algun moment. No volem pensar-hi perquè això ens obliga a reflexionar i ens fa sentir impotents i vulnerables davant el que és desconegut. "La nostra societat tendeix a amagar, ignorar i rebutjar aquesta realitat, vivint al marge o d'esquena a la mort" (Esquerda i Agustí, 2017, p.17). A la nostra cultura estem acostumats a guanyar, però no a perdre i per això ens costa tant acceptar la mort. A més, com diuen Ramos i Camats (2018), la societat occidental refusa tot el que està relacionat amb la decadència física o psíquica i la mort, la qual cosa ajuda al fet que la disfunció humana no es normalitzi.

Segons Serra (2020), a la nostra cultura hi ha molta ansietat vinculada a la mort que creix amb l'edat. Això no passa en altres cultures, que viuen la mort de les persones estimades amb naturalitat des que són petits i per exemple ningú es qüestiona si els infants han de veure el cos del difunt. En el nostre cas, a causa de la negació social davant la mort, sobreprotegim als infants del seu propi dolor evitant parlar-ne. Ramos i Camats (2018) expliquen que quan els amaguem la mort i les emocions que provoquen estem potenciant les debilitats emocionals dels nens i nenes. A més, com diu Serra (2020), el resultat d'aquest ocultament és que el dolor el vivim igualment però en solitud sense compartir-lo especialment amb els més petits. Segons l'autora, els infants s'adonen d'aquest silenci i patiment i l'únic que aconseguim és que reproduïxin el model que els ensenya i actuïn amb la mateixa sobreprotecció per evitar fer sofrir l'adult. A més, ella afirma que és en aquell moment quan s'implanta la llavor de les "mentides piadoses" i el resultat és que l'infant viu la pèrdua sol amb ràbia, por i desprotecció.

Per tant, "la mort és un fenomen molt complex; de fet, és un dels conceptes més difícils de comprendre no sols per les criatures o adolescents sinó també per molts adults, però tal com entenem la mort podrem entendre la vida" (Esquerda i Agustí, 2017, p.25). Per

això Ramos i Camats (2018) defensen que és necessària una pedagogia preventiva sobre la mort, ja que si ho ensenyem de manera progressiva, aquest tabú es pot anar compronent fins a arribar a la seva normalització.

3.2 Com entenen la mort els infants

Segons Serra (2020), abans de parlar l'infant sobre la mort d'un ésser estimat hem de saber quina és la seva evolució psicològica i cognitiva per poder adaptar-nos a ell. "Si sabem escoltar-lo, més que parlar-hi, esbrinarem què necessita i què el preocupa de tot el que està vivint" (Serra, 2020, p.200). Per tant, per saber com treballar la mort amb els infants és important saber com entenen ells aquest tema segons l'edat que tinguin i el seu nivell maduratiu. Com diuen Esquerda i Agustí (2017), l'elaboració de la idea de la mort en l'infant és proporcional al desenvolupament de la seva intel·ligència i les seves emocions, és a dir, segueix un procés evolutiu congruent amb el desenvolupament cognitiu i emocional. A més, afirmen que la idea que tenen de la mort va canviant i evolucionant la configuració des d'una perspectiva més concreta a una de més elaborada.

Segons Esquerda i Agustí (2017), la idea de mort requereix mecanismes molt elaborats d'abstracció i d'interiorització i està associada a una gran càrrega emocional, per tant, en la infància és difícil ser conscient de l'abast d'aquest concepte. Aquests autors aclareixen que això no significa que l'infant no pugui arribar a entendre la mort, però segons la seva edat ho farà d'una manera diferent de com ho fa l'adult. A més, com diu Serra (2020), els infants tenen la mateixa necessitat emocional que nosaltres i el seu dolor és proporcional a l'estimació que senten. Per tant, l'autora afirma que per molt petits que siguin el seu dolor és igual de gran que el nostre.

També Serra (2020) ens explica que en els models de psicologia evolutiva trobem una seqüència en la qual l'edat és important, però també ho és el contacte que tingui l'infant amb la mort i com els adults han sabut respondre al que aquest ha necessitat. Com afirma l'autora, hi ha infants que en aquest sentit han madurat molt i d'altres més grans que encara pensen d'una manera molt infantil.

Així doncs, la manera en la qual els infants perceben la mort pot variar en funció dels factors descrits, però podem dividir infantil en tres etapes: de 0 a 2 anys, de 2 a 5 anys i a partir dels sis anys:

-Dels 0 als 2 anys, Miret (2016) afirma que els infants no poden entendre el significat d'una pèrdua, però sí que reaccionen als canvis del seu entorn. És a dir, són capaços

d'adonar-se que hi ha alteracions en l'estat d'ànim de la seva família i en l'ambient de casa seva. Esquerda i Agustí (2017) destaquen la importància d'ajudar els infants en aquestes edats a preparar-se per les pèrdues, mantenint-hi vincles segurs i estables. Com diuen aquests autors, si el nadó se sent estimat, tindrà els fonaments per poder afrontar pèrdues més endavant.

-Dels 2 als 5 anys, segons Miret (2016), les reaccions dels infants davant una pèrdua important poden ser imprevisibles i fins i tot es poden mostrar indiferents. L'autora afirma que estan en una etapa on són molt egocèntrics i el que necessiten saber és que les seves necessitats estaran cobertes. Com diu Serra (2020), en general fins als tres anys els infants desconeixen la mort perquè per ells morir és com estar dormint o una cosa màgica. A més, com diuen Esquerda i Agustí (2017), en aquesta edat els nens i nenes comencen a desenvolupar el llenguatge i la cognició estructurada, però el pensament acostuma a ser concret i literal, de causalitat lineal i amb components de pensament màgic. Com afirma Miret (2016), en aquestes edats encara no poden entendre que la mort és irreversible i universal. Esquerda i Agustí (2017) manifesten que els infants consideren la mort temporal reversible i de causa externa, per això no pensen que els pugui passar a ells i ho identifiquen amb altres estats o situacions com la son o un viatge. Serra (2020) afirma que viuen el moment actual sense pensar en el futur perquè desconeixen la idea de l'eternitat i no poden fer operacions de caràcter abstracte. A més, Serra ens explica que la majoria d'infants fins als cinc anys no saben respondre ni els interessa saber què passa quan ens morim, si no han viscut una mort de prop. Com diu l'autora, l'únic que els inquieta és la mort dels pares i ho pregunten molt, però encara no saben que tothom morirà algun dia. En canvi, si al final d'aquesta etapa els infants ja han tingut relació amb la mort i han rebut informació poden prendre molt abans consciència que si algú es mor significa que no el tornaran a veure (Serra 2020).

En aquestes edats els infants senten molta curiositat per saber què és la mort i per això solen fer moltes preguntes fins i tot repetides. Miret (2016) recomana que com a adults intentem no trencar les rutines per proporcionar estabilitat a l'infant i facilitar-li que comparteixi les seves emocions. És important que puguin exposar els seus dubtes i participar en les converses per evitar frustracions i pors a allò que desconeixen.

-A partir dels sis anys, Miret (2016) afirma que el pensament màgic comença a desaparèixer i els infants van prenent consciència de què significa la mort. Com diu l'autora, comencen a diferenciar la fantasia de la realitat i a conèixer el cicle vital comú a tots els éssers vius. A més, Serra destaca que als sis anys ja comencen a tenir les

seves pròpies idees del que és la mort i deixen volar la fantasia i la dimensió emocional. Serra (2020) afirma:

Les dades recollides indiquen que cinc de cada deu infants d'aquesta edat pensen que hi ha una dimensió que surt del cos i va cap al cel, i que el cel és un lloc on s'està molt a gust i tranquil. (p. 343)

Així doncs, com diu Miret (2016), en aquestes edats cal deixar que parlin i s'expressin, escoltant-los i responent totes les seves preguntes per donar-les tranquil·litat i seguretat. La manera en com entenem la mort estarà determinada per les vivències i l'educació que rebem sobre aquesta. Com diuen González i de la Herrán (2010), el concepte que tenim de mort varia amb el nivell de consciència i de maduració de cada persona, el que significa que la comprensió de la mort pot continuar creixent al llarg de la vida.

3.3 El procés de dol en els infants

El dolor que provoca l'absència, la pèrdua o el trencament dels lligams afectius pot manifestar-se de diferents formes al llarg d'un període de temps (Esquerda i Agustí, 2017). Com afirmen els dos autors, aquestes reaccions i aquest procés psicològic és el dol.

La duració d'aquest període no és sempre la mateixa, sinó que, com diu Serra (2020), estarà relacionada amb el significat emotiu que té el que hem perdut, amb l'oportunitat de ser escoltats i també amb el desenvolupament cognitiu propi de l'edat. L'autora destaca que l'adult té la capacitat d'expressar les seves emocions de manera continguda, però els infants necessiten fer-ho de forma intermitent i dilatada en el temps. Per això és comú que després d'una pèrdua tinguin moments de joc i d'altres de tristesa. A més, hem de tenir en compte que la pèrdua d'una persona estimada afecta la totalitat de la persona no només les seves emocions i sentiments (Miret, 2016). El dolor necessita sortir de maneres molt diferents i per això hem d'entendre en els infants les alteracions del son, de la gana i les regressions com a formes normals d'expressar el que senten (Serra, 2020). Com diuen Esquerda i Agustí (2017), que no mostrin dolor o que no el verbalitzin en algunes ocasions no significa que no l'experimentin. A vegades per aquesta creença, els adults eviten parlar de la pèrdua als infants sense saber que en comptes de protegir-los augmentaran el seu patiment i desconfiança. Com afirmen Esquerda i Agustí (2017), "Quan ignorem un traspàs o els sentiments que provoca no protegim l'individu, ho fem quan li ensenyem que les pèrdues formen part de l'existència i que és possible continuar vivint malgrat el dolor que s'infligeixen (p.62)".

Per tant, viure la mort de qui estimem i compartir els moments difícils amb la família fomentarà el desenvolupament de la intel·ligència emocional de l'infant i el prepararà per als futurs reptes emocionals (Serra, 2020). Com a adults és important que tinguem eines per acompanyar-los en aquest procés des de la naturalitat perquè no se sentin sols i puguin expressar els seus sentiments.

3.4 Pedagogia de la mort en la formació inicial docent

Avui dia, segons un estudi de Colomo i Cívico (2018), la majoria de professionals de l'educació estan educant al marge de la mort pel fet que no tenen prou o cap formació sobre com tractar pedagògicament el final de la vida. Ramos i Camats (2018) afirmen que l'educació té com a objectiu millorar la pràctica docent per afavorir una pedagogia de més qualitat. Per això destaquen la necessitat d'una profunda formació dels docents en pedagogia preventiva sobre la mort en el context educatiu. De la Herrán i Cortina (2009) expliquen que des de la perspectiva de l'educació per a la mort es pretén que cada mestre estigui més preparat per atendre l'orientació dels seus alumnes en totes les situacions didàctiques, prèvies i posteriors a una mort, sigui aquesta significativa o no. Així doncs, segons Ramos i Camats (2018), el tractament pedagògic de la mort hauria de ser preventiu, pal·liatiu i d'acompanyament al dol. Com diuen Colomo i Cívico (2018), la formació dels educadors en pedagogia de la mort els permetrà abordar el tema en qualsevol context educatiu, ensenyant que la mort és una part de la vida (treball preventiu) i acompanyant l'alumnat en els seus processos de dol (treball pal·liatiu).

Per això Ramos i Camats (2018) destaquen la importància que els docents puguin rebre una formació contínua i que abans d'ensenyar siguin capaços de fer ells mateixos un procés d'introspecció per comprendre la mort. Colomo i Cívico (2018) afirmen que per poder ensenyar alguna cosa primer l'hem de conèixer en profunditat, assimilant els coneixements per interioritzar-los i així cobrir les nostres necessitats formatives. Com a mestres "Tenim l'oportunitat d'ensenyar als infants a descobrir i desenvolupar eines per viure i sobreviure als constants canvis socials, com ara les adversitats i les pèrdues que viuran i per a les quals els caldrà estar ben preparats" (Serra, 2020, p.21). Per això només amb la formació del professorat i l'ensenyament en l'àmbit de la mort podrem aconseguir normalitzar un tema actualment tabú en la nostra societat.

3.5 El tractament de la mort a l'escola infantil

Segons Miret (2016), les escoles són uns espais socials vitals en la nostra societat on hi ha moltes situacions d'aprenentatge, de socialització i de convivència. Com diu

l'autora, els infants al col·legi viuen bons moments, però també d'altres de tristesa i dol que deixaran una empremta emocional per a la resta de les seves vides. Serra (2020) destaca la importància de l'espai educatiu per proporcionar eines als infants davant de situacions relacionades amb les adversitats, la mort, el dolor i les pèrdues perquè puguin desenvolupar la seva intel·ligència emocional i normalitzar la vida i la mort, l'amor i la tristesa, com les dues cares d'una moneda.

Així doncs, Miret (2016) afirma que per aconseguir una formació integral de l'alumnat no es pot evitar parlar del dol i de la mort, ja que formen part de la vida i tothom té dret a rebre informació. A més, com diu Miret el desconeixement només genera més por, ansietat i inseguretat.

Segons Esquerda i Agustí (2017), la vida ens ofereix moltes oportunitats per parlar amb els nens i nenes de la mort i apropar-los-hi. Afirmen que són ocasions importants d'aprenentatge que permeten anar elaborant el concepte de mort sense el llast del dolor. És rellevant no ignorar o evitar aquestes situacions perquè són experiències molt necessàries que ajudaran l'infant a viure sense mentides. Ramos i Camats (2018) defensen que com a professionals de l'educació hem d'aprofitar les preguntes i dubtes dels infants per poder introduir el concepte de mort a l'aula. Aquests autors expliquen que l'educació per a la mort es pot abordar de forma preventiva (de forma independent a una pèrdua significativa) o de forma paliativa (després de la mort d'un ésser estimat). Si tractem el tema abans que passi estarem educant els infants perquè estiguin més preparats en el moment que hagin de passar per un procés de dol a causa de la pèrdua d'una persona estimada. Com diuen Esquerda i Agustí (2017):

El fet que abans d'una pèrdua l'infant hagi anat parlant de la mort i comentant-ne els dubtes i preocupacions no li evitarà la pena que comporta un dol; la reacció emocional hi serà present, però almenys disposarà d'una estructura mental elaborada on situar l'experiència de la mort i la pèrdua (p.62).

Per tant, és important parlar amb els infants d'aquest tema, ja que, com diu Serra (2020), no tenen els mateixos coneixements sobre la vida i la mort i si no els donem la informació necessària acaben fent-ne interpretacions poc realistes i plenes de fantasia. Quan ens preguntin hem d'intentar que les nostres respostes siguin simples i molt clares evitant metàfores. Miret (2016) recomana explicar a un infant què és la mort des del concepte de la no-funcionalitat. Per exemple, podem dir-li que la persona ja no es mou ni sent dolor ni respira i no tornarà mai.

En la majoria de casos, com diu Miret (2016), la mort en els centres educatius agafa per sorpresa, ja que normalment no es treballa de manera preventiva i poques escoles tenen

pautes d'actuacions o orientacions que prevegin els diferents casos que poden haver-hi. Com a mestres ens trobarem alumnes en dol per diverses situacions i com a professionals hem de tenir recursos per poder atendre les seves necessitats. Esquerda i Agustí (2017) afirmen:

Partint de la base que la nostra existència està determinada per la mort i la nostra finitud, l'escola, com a comunitat de vida, ha de tenir present tot el que està vinculat amb les pèrdues, i entre elles també la mort. I no només per ajudar el nen a donar sentit a la seva vida, sinó també perquè l'escola acull persones que, encara que joves, no estan exemptes de la part més difícil de la vida: la malaltia i la mort. (p.150)

Així doncs, com diu Miret (2016), és molt important tractar la mort a l'aula perquè és molt enriquidor a escala emocional. A més, és des de l'escola que es pot aconseguir normalitzar el concepte de mort i de dol i per fer-ho és necessari conscienciar els docents de la importància d'una pedagogia preventiva sobre la mort (Ramos i Camats, 2018).

3.6 La mort en el currículum d'infantil

Com hem mencionat anteriorment el tractament de la mort té una gran importància en l'àmbit educatiu, però, en canvi, no està especificat al currículum. González i de la Herrán (2015) afirmen que el tabú social de la mort es veu reflectit a l'escola com un tabú professional i això ho demostra l'absència de projectes educatius i curriculars d'etapa dels centres docents. Per tant, diuen que cap currículum oficial inclou expressament la mort a àmbit formatiu. Herrán et al. (2019) destaquen que el que sí que apareix amb gran freqüència és el terme d'emocions, però amb una escassa vinculació a una educació per a la consciència de la mort. En l'etapa d'infantil, com diuen Herrán et al. (2019), la consciència de mort es treballa indirectament des de l'àrea de coneixement de l'entorn associant-se al cicle vital. Com diuen Esquerda i Agustí (2017), la mort hauria de ser un eix transversal en el currículum escolar, ja que hauríem de fomentar que l'infant pogués utilitzar els seus coneixements i habilitats de manera transversal i interactiva i poder comprendre, reflexionar i discernir davant de qualsevol situació que es pugui trobar. Per tant, dins del currículum d'infantil s'hauria de concretar i destacar la importància de tractar la mort tant de manera preventiva com en l'acompanyament del dol.

Com diu el mateix currículum de segon cicle d'infantil de la Generalitat de Catalunya (2016), hem de deixar que la realitat entri a l'escola, ja que entendre i conèixer allò que

ens envolta dona sentit a l'educació. La mort és una realitat inevitable i, per tant, hem de permetre i assegurar-nos que totes les escoles puguin tenir eines per abordar-la.

3.7 La literatura com a recurs per al tractament de la mort a infantil

El conte és un recurs molt important en l'etapa d'infantil, ja que, com diu Morón (2010), ajuda els nens i nenes a entendre millor el món que els envolta. L'autora afirma que a través de la literatura podem presentar al petit lector conceptes o temes de gran importància que fomentaran el seu pensament crític i la seva capacitat reflexiva. A més, els llibres són un bon recurs per impulsar la curiositat, la imaginació i el vocabulari dels infants. Per tant, fomenten el desenvolupament intel·lectual dels nens i nenes a la vegada que aquests es diverteixen (Morón, 2010).

Un dels temes que podem tractar a través de la literatura és el de la mort, ja que, com diuen Esquerda i Agustí (2017), el llenguatge simbòlic que s'utilitza pot ajudar molt. Afirment que el conte sempre ha sigut el mitjà tradicional per comprendre les coses més complexes i difícils de raonar. Per això, Colomo (2016) destaca que aquesta eina pedagògica és un bon recurs didàctic per les seves característiques i beneficis, que dona resultats molt positius quan es tracta la mort. Alguns dels avantatges que té la literatura en aquest sentit, com diu l'autor, és que fomenta la creativitat, la reflexió i l'expressió de la visió de l'ésser humà sobre la mort. Per aquest motiu, Esquerda i Agustí (2017) recomanen als mestres conèixer literatura específica per a pèrdues concretes o més genèriques que els ajudi a abordar el tema a l'aula en qualsevol moment. A més, als Centres de Recursos Pedagògics podem trobar contes que tracten la mort de diverses formes, el qual ens proporcionarà diferents opcions per adaptar-nos a les necessitats dels infants (Miret, 2016).

Com hem dit anteriorment, a la nostra societat la mort és un tema tabú i en conseqüència no rep l'atenció necessària en l'àmbit educatiu. Per això el conte ens pot ajudar a tractar curricularment aquest contingut temàtic a les classes d'educació infantil (Selfa et al., 2015). Poder disposar d'una eina pedagògica com és el conte per treballar els punts més difícils d'explicar i entendre és molt important. Com diu Colomo (2016), abordar la qüestió de la mort a l'escola a través de la literatura és una forma de preparar els infants davant de possibles situacions de dol, fomentant la comprensió del context i la vida.

4. Objectius

-Objectiu General: Analitzar el tractament de la mort en els contes adreçats a nens i nenes de l'etapa d'educació infantil.

-Objectius Específics:

-Obtenir informació sobre el tractament de la mort en educació infantil per fonamentar la selecció dels contes i l'anàlisi.

-Analitzar qualitativament les diferents perspectives amb què es tracta la mort en els contes seleccionats.

-Comparar els contes seleccionats per trobar els punts en comú i les diferències.

5. Metodologia del treball

La metodologia utilitzada es basa en una anàlisi qualitativa de quinze contes infantils adreçats a infants de tres a sis anys per tal de descobrir com els diversos autors tracten el tema de la mort en els seus llibres.

5.1 Selecció dels textos

Els contes analitzats han estat seleccionats tenint en compte l'edat a la qual estan dirigits i les diferents perspectives a l'hora de presentar la temàtica de la mort. A més, també s'han intentat escollir llibres publicats recentment i que fossin atractius i variats tant pel contingut com per les seves il·lustracions. I també que tractessin diferents tipus de pèrdues, com la d'una mare, la d'un avi o la d'una mascota per tal d'oferir recursos adients per a situacions concretes o més genèriques.

Per altra banda, deu dels contes han estat obtinguts en diverses biblioteques municipals de Barcelona i els altres cinc han estat comprats en llibreries.

Els quinze contes que s'analitzen són els següents:

1. Azcona, S. (2016). <i>Mi abuelo es una estrella</i> . Bruño.
2. Davies, B. (2015). <i>L'illa de l'avi</i> . Editorial Andana.
3. Durant, A. (2003). <i>Per sempre més</i> . Timun mas.
4. Galán, A. (2017). <i>Siempre</i> . Bruño.
5. Gliori, D. (2003). <i>T'estimaré sempre</i> . Estrella Polar.
6. Jeffers, O. (2014). <i>El cor i la botella</i> . Editorial Andana.
7. Leach, M. (2022). <i>Sempre amb tu</i> . Estrella Polar.
8. Llenas, A (2015). <i>El buit</i> . Barbara Fiore.

9. Parera, N. (2015). <i>El meu avi i jo</i> . Editorial Joventut.
10. Ramírez, A. (2005). <i>Així és la vida</i> . Diálogo editorial.
11. Ramón, E. (2017). <i>No és fàcil, petit esquirol!</i> Kalandraka.
12. Sénegas, S. (2016). <i>L'efímera</i> . Takatuka.
13. Teckentrup, B. (2005). <i>L'arbre dels records</i> . Nubeocho.
14. Tirado, M. (2020). <i>El fil invisible</i> . B de Blok.
15. Wilhelm, H. (1989). <i>Jo sempre t'estimaré</i> . Editorial Joventut.

5.2 Procediment d'anàlisi

Un cop feta la selecció dels contes s'ha passat a fer una recollida de dades a través d'una fitxa d'anàlisi per cada llibre. Les fitxes completes es reproduïxen a l'annex i han estat elaborades tenint en compte la informació que es volia obtenir, anant dels aspectes més generals als més concrets. Primer s'han extret les dades descriptives generals i després s'han analitzat els personatges, les il·lustracions i els textos i finalment el tractament que es fa de la mort. Dins d'aquest últim punt s'ha estudiat si es fa un tractament directe o indirecte de les pèrdues, com es representen i el procés de dol que passen els protagonistes. A més, també s'analitza quin vocabulari utilitzen els personatges per referir-se a la mort i com aquests expressen les seves emocions.

Per tant, es fa una anàlisi qualitativa per extreure tota la informació rellevant i aprofundir sobre com tracten els autors la mort.

La graella utilitzada per obtenir les dades que es detallen i analitzen en el posterior apartat és la següent:

Títol	
Autor/a	
Any de publicació	
Il·lustrador/a	
Traductor/a	
Editorial	
Edat recomanada	
Personatges	
Resum del contingut	
Il·lustracions	
Relació text-imatge	
Tractament de la mort	<ul style="list-style-type: none"> -Tipus de tractament -Representació de la mort -Procés de dol en els protagonistes -Vocabulari utilitzat -Expressió de sentiments

6. Resultats, interpretació i discussió

6.1. Resultats obtinguts

El primer objectiu específic "Obtenir informació sobre el tractament de la mort en educació infantil per fonamentar la selecció dels contes i l'anàlisi" s'ha assolit amb la realització del marc teòric. El segon, "Analitzar qualitativament les diferents perspectives amb què es tracta la mort en els contes seleccionats" i el tercer, "Comparar els contes seleccionats per trobar els punts en comú i les diferències" s'aconsegueixen després de l'anàlisi elaborada dels quinze contes que es troben en l'annex i el següent text comparatiu, on s'agrupa tota la informació important que s'ha extret de l'anàlisi.

Dades descriptives generals

Tant els **autors** com **il·lustradors** dels contes escollits són majoritàriament dones, ja que hi ha nou autores i deu il·lustradores dels quinze àlbums en total. A més, cada llibre ha estat escrit i il·lustrat per una persona diferent, menys dos que comparteixen la mateixa il·lustradora, Debi Gliori. Així mateix, encara que la majoria de llibres estan en el seu idioma original, els sis que han estat traduïts ho han sigut tots per dones, menys un d'ells per un home. A més, només dos dels àlbums tenen en comú la mateixa traductora, Nàdia Revenga Garcia.

Pel que fa a l'**any de publicació**, la primera edició de cada conte va de l'any 1998 fins al 2022. Així doncs, n'hi ha de més antics i d'altres més actuals, encara que dotze d'ells són de fa menys de deu anys.

Referent a les **editorials**, n'hi ha de molt diverses, però algunes han publicat més d'un dels llibres analitzats. *Estrella Polar*, *Joventut*, *Andana* i *Bruño* són les editorials que comparteixen cadascuna dos dels àlbums escollits.

Finalment, en relació amb l'**edat recomanada**, trobem que deu de les editorials recomanen cada conte a partir d'un temps de vida determinat, com per exemple a partir de quatre anys. La resta delimiten l'edat dins una franja, com 3-6 anys. A més, generalment estan destinats a infants que estan en la segona etapa d'infantil. Només el conte *T'estimaré sempre* està catalogat en 1-2 anys, encara que personalment pensem que hauria de ser a partir dels tres anys per la seva complexitat.

Personatges

En la majoria d'àlbums analitzats els personatges són humans, encara que també n'hi ha cinc en els quals són animals. A aquests últims, se'ls atribueixen trets i comportaments humanitzats, ja que s'expressen i raonen com si fossin persones. A més, tres dels contes tenen com a protagonista principal una guineu, la qual es relaciona amb la pèrdua. Aquest animal es caracteritza per la seva saviesa i pel seu caràcter protector, potser per això alguns autors l'escullen com a personatge.

Així mateix, en alguns àlbums, encara que els protagonistes són humans, també hi apareixen animals, però aquests tenen característiques pròpies de la seva espècie.

Finalment, tots els contes tenen en comú el fet que hi apareix algun ésser viu que té un fort vincle amb el protagonista, sigui un o més animals o persones.

Il·lustracions i textos

Pel que fa als àlbums analitzats, aquests generalment són en format vertical i tenen diferents mides, però les seves il·lustracions són apaïssades. Això és perquè utilitzen les dobles pàgines formant una sola imatge que sol predominar respecte del text. A més, aquestes es mostren en un pla general en la majoria de contes, ja que es presenta un ampli escenari en el qual es distingeixen tant els personatges com els detalls i paisatges del seu voltant. Malgrat això, en alguns llibres també es fa servir el primer pla per mostrar amb més detalls les cares dels protagonistes, com en *El fil invisible*. A més, els personatges es troben dins del pla en ubicacions molt diverses sense predominar-ne cap en concret.

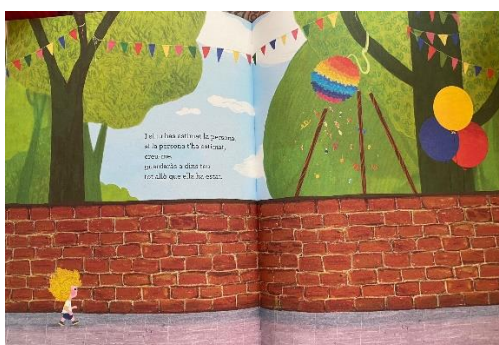

(*El fil invisible*).

Per altra banda, els colors que s'usen en les il·lustracions coincideixen en la majoria de contes. Predominen en general els contrastos entre colors càlids, com el groc, el taronja i el vermell, i colors freds, com el verd i el blau. El vermell es fa servir molt per ressaltar personatges o elements importants i el groc per il·luminar les escenes. A més, molts

dels protagonistes animals són de color taronja, el qual fa una sensació de calidesa i vitalitat. En canvi, el blau és el color que es fa servir generalment pel cel perquè dona calma i profunditat, com el verd, que apareix en els elements naturals.

També cal dir que no només es fan servir els contrastos entre diferents colors sinó també entre diferents tonalitats. En alguns contes es fan servir colors molt saturats i lumínics, com en *Sempre amb tu*, i en altres colors més suaus, com en *L'efímera*. A més, en tots els contes es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta al que solen tenir els elements i éssers vius que hi apareixen.

(*Sempre amb tu*).

Per tant, les il·lustracions són clares i senzilles, i resulten adequades i atractives per a l'etapa d'infantil.

Pel que fa al text que apareix als àlbums, aquest s'ubica en diferents llocs de la plana segons on estiguin les il·lustracions i a vegades es troben dins d'aquestes. A més, els fragments dels contes sempre contenen tant el relat del narrador com els diàlegs dels personatges escrits en prosa. La lletra més utilitzada és la d'impremta, ja que només el conte de *Mi abuelo es una estrella* està escrit en lletra lligada i, per tant, podria utilitzar-se per les primeres lectures. També hi ha dos llibres que encara que són amb lletra d'impremta també tenen algunes paraules en la de pal: el conte *L'efímera* la fa servir per destacar algunes frases importants i el de *L'illa de l'avi* per indicar una pujada del to de veu al lector.

(*L'illa de l'avi*).

Finalment, cal dir que totes les il·lustracions i els textos es complementen, ja que les dues parts aporten part del significat i enriqueixen el missatge que es vol transmetre.

Tractament de la mort

-Tipus de tractament

La mort s'aborda en onze dels contes de manera directa, ja que aquesta és el tema principal. Els personatges pateixen la pèrdua d'un ésser estimat i passen per un procés de dol. A més, també trobem el cas de *L'illa de l'avi*, que tracta la mort i el dol directament, però de manera molt subtil, com si fos un viatge simbòlic.

Així doncs, hi ha contes en què a l'argument hi apareix la mort, però la tracten de manera indirecta i, per tant, encara que s'anomena la pèrdua no és el més important de la història. Aquests parlen dels vincles entre familiars, majoritàriament entre una mare i el seu fill, com en el conte *Siempre*. Al protagonista li apareix la preocupació de què pesarà quan ja no hi sigui i és en aquell moment quan es parla del tema.

Finalment, cal dir que tots els contes analitzats es poden utilitzar per tractar la mort en qualsevol moment, però els que l'aborden directament són especialment útils per explicar a infants que estan passant per un procés de dol. Els que la tracten indirectament ens poden servir per introduir la qüestió a les aules d'una manera preventiva.

-Representació de la mort

Per explicar la pèrdua en els contes, la majoria d'autors utilitzen les metàfores, les personificacions o les comparacions. En gairebé tots els àlbums analitzats els personatges acaben arribant a la conclusió que l'amor perdurarà per sempre malgrat

que l'ésser estimat ja no hi sigui. Per exemple, per contar això, en el conte *El fil invisible* fan servir la metàfora del fil que uneix per sempre dues o més persones encara que una d'elles no hi sigui. En altres es parla dels records que deixa l'ésser que mor i que farà que sempre estigui guardat a la nostra memòria.

En els contes *T'estimaré sempre*, *El meu avi i jo*, *Mi abuelo es una estrella* i *No és fàcil, petit esquiroll*, es fa referència a la llum de les estrelles per contar la mort i en alguns a través d'aquestes es descobreix que la persona o animal ha marxat al cel i els cuida des d'allà. També en el conte *Sempre amb tu* es compara la mort amb les fulles dels arbres o en altres aquesta s'explica simplement a través de l'absència de qui ja no hi és.

En tots els contes es narra la pèrdua d'un ésser estimat amb naturalitat com una part de la vida. A més, en els que tracten la mort directament es mostra el dolor que senten els protagonistes quan mor algú a qui estimen. Com en el conte *El buit*, que es parla d'aquest dolor com si la pèrdua deixés dins nostre un forat buit. Aquest patiment els fa passar per un procés de dol, del qual els personatges sempre adquireixen un nou aprenentatge. Com per exemple en el conte *L'illa de l'avi*, en què aquest procés es representa a través d'un viatge. A més, en alguns contes veiem que hi apareix l'enterrament i l'acomiadament de qui ha mort, això fa que es tracti encara més real tot el procés que implica la pèrdua.

-Procés de dol en els protagonistes

Com s'esmenta anteriorment, entre els contes analitzats en trobem de dos tipus, els que tracten la mort directament i els que ho fan de manera indirecta. En aquests últims els protagonistes no passen per un procés de dol sinó que acaben parlant de la mort com un tema que els preocupa que afecti els seus vincles afectius. Per tant, normalment és una mare qui parla del tema al seu fill perquè aquest compregui que l'amor sempre hi és encara que la persona mori. D'aquesta forma es prepara al protagonista perquè en el moment que pateixi una pèrdua sàpiga com afrontar-la, igual que es pot fer amb el lector. En canvi, en el conte *Així és la vida*, la mort es tracta indirectament en un moment puntual del conte, però el protagonista sí que ens parla del procés de dol encara que no està passant per ell. Reconeix que quan algú mor és normal sentir-se trist, enfadat o amb molt de dolor, però amb el temps som capaços de trobar un lloc a qui hem perdut en la nostra memòria per sempre.

Per altra banda, en els contes que tracten la mort de manera directa descobrim que els personatges passen per un procés de dol quan la persona o animal a qui estimen mor.

En alguns, apareix el moment en el qual l'ésser deixa de respirar i com l'acomiaten a través de l'enterrament. En altres s'omet aquesta part, però en quasi tots el protagonista rep la notícia que qui estima ha marxat per sempre.

A més, en tots els llibres que tracten el dol, els personatges passen per etapes molt semblants. Al principi, quan s'assabenten de la pèrdua tenen diverses reaccions, la majoria es mostren tristos i pensen que ja no tornaran a ser feliços, però alguns també se senten confosos perquè no entenen el que està passant. Per exemple, en el conte *Mi abuelo es una estrella* el protagonista sap que és un moment dur perquè veu a la seva mare afligida. Després d'aquest primer moment, els protagonistes dels contes analitzats comencen a trobar a faltar a qui ha mort, i perden fins i tot la il·lusió de fer coses o les ganes de menjar. També n'hi ha d'altres que se senten abandonats i enfadats perquè no saben com afrontar la situació, com en el conte *No és fàcil, petit esquiro!* A més, cal dir que la majoria de protagonistes tenen el suport dels seus amics o familiars, però també hi ha d'altres que estan sols en el procés de dol i això fa que sigui molt més dur.

Per acabar, tots els personatges dels contes després d'un temps acaben trobant una forma de continuar recordant al seu ser estimat i sentir-lo a prop. Per exemple, en el conte de *Per sempre més*, li fan un espai a la guineu on poden parlar-li i recordar-la tots junts. El fet de tenir algun element o espai simbòlic que els hi faci sentir que estan amb la persona que ha mort els hi ajuda a sentir-se millor. A més, alguns personatges per aconseguir superar la pèrdua primer han de fer un procés d'introspecció. En el conte *El cor i la botella* la protagonista ha d'enfrontar-se a la cadira buida i s'ha de permetre sentir tot allò que tenia reprimat per tornar a ser feliç.

Per tant, un cop assolit, els personatges són capaços de parlar del seu ser estimat sense sentir tristesa i el recorden sabent que l'amor no mor mai encara que la persona ho faci. Com s'explica al conte de *L'illa de l'avi*, el dol és com un viatge que hem de recórrer quan una persona mor en el que hi haurà moments tristos i d'altres que ens ensenyaran moltes coses, però finalment sempre podrem guardar a qui estimem en la nostra memòria.

-Vocabulari utilitzat

En vuit dels contes no s'anomena la paraula mort, però en tots es fa referència a aquesta a través d'altres expressions. S'utilitzen frases com "quan ja no hi siguis", "va marxar i no va tornar" i "ha marxat lluny". Totes fan referència a la pèrdua de la persona. Fins i

tot en el conte *El meu avi i jo*, s'explica la mort com l'absència de les funcions vitals amb frases com "ha oblidat com es fa per respirar". També en alguns llibres es fa referència a on marxa la persona després de morir a través de metàfores, com per exemple "s'ha convertit en una estrella", "ha marxat al cel", "la porto al cor".

A més, en alguns contes es relaciona la mort amb la vellesa com en el de *Siempre*, que diu "quan siguis vella i ja no hi siguis". En canvi, en altres com *Sempre amb tu* es detalla que la mort pot arribar en qualsevol moment de la vida d'una persona.

Així doncs, en alguns àlbums no es diu que la persona ha mort, però a través d'altres expressions podem adonar-nos del que ha passat i del que senten els altres a causa de la pèrdua. A més, en els contes que sí que apareix la paraula mort aquesta s'utilitza amb naturalitat, com el final de la vida.

Finalment, cal dir que en tots els llibres, el vocabulari que es fa servir és clar i senzill, adequat a l'etapa d'infantil. En el cas del conte *Sempre amb tu* es fan servir algunes paraules complexes com "Ànima, essència i energia", el qual fa que es requereixi un cert domini del vocabulari per entendre'l, però la resta del conte és més accessible.

-Expressió de sentiments

En la majoria de contes les emocions i els sentiments s'expressen tant a través de les il·lustracions com en el text.

En primer lloc, els personatges transmeten el que senten a través de les seves expressions facials. Per exemple, en els contes *Siempre* o *T'estimaré sempre* les mares li expliquen al seu fill amb tranquil·litat i un somriure que algun dia moriran, això es pot observar a través de les il·lustracions. També es pot veure en alguns contes com els personatges ploren una pèrdua i transmeten que estan tristos amb les seves mirades perdudes i les seves postures corporals. A més, hi ha alguns contes en què els seus protagonistes no tenen cap expressió gestual quan se senten tristos, com en el conte *El cor i la botella*, però, en canvi, quan estan contents sí que surten amb un somriure. També en *L'arbre dels records* alguns dels animals que hi surten no expressen cap emoció i, per tant, només podem saber el que senten a través del que diu el text.

En segon lloc, a través dels diàlegs i el relat del narrador també s'expressen els sentiments dels personatges. Encara que en la imatge no es mostri, el text informa sobre com se senten els animals o persones que apareixen al conte.

Així doncs, tant el text com les il·lustracions es complementen, ja que per exemple en el conte *El meu avi i jo*, la nena surt d'esquena, però gràcies al fet que en el paràgraf diu que pensa que el seu avi s'ha oblidat d'ella podem saber que està enfadada per això. És més visual si al que diem l'acompanya una imatge i pels infants això incrementa el significat.

6.2 Interpretació i discussió dels resultats

En aquest apartat compararem la teoria en la qual ens hem basat amb els resultats que hem obtingut de les fitxes d'anàlisi dels contes.

Per començar, alguns autors com Ramos i Camats (2018) afirmen que la nostra societat refusa tot el que té a veure amb la mort i això provoca que no es normalitzi. Això és cert, però a través de l'anàlisi dels contes podem comprovar com mitjançant la literatura sí que es tracta el tema de la defunció amb naturalitat com un fet que pot ocórrer en qualsevol moment de la vida d'una persona. Per tant, encara que la mort continuï sent un tema tabú entre la ciutadania, existeixen recursos per parlar-ne i normalitzar-la.

A més, com diu Serra (2020), per parlar amb un infant de la mort primer hem de saber quina és la seva evolució psicològica i cognitiva. En els àlbums analitzats podem veure com es recomanen per a unes edats concretes, adaptant-se a cada etapa i tenint en compte com entenen la mort els infants segons els anys que tenen. Però el més important, com diu Miret (2016), és respondre als seus dubtes i interessos en el moment que ho necessitin. La manera en la qual els infants entenguin la mort estarà determinada per les seves experiències i l'educació que rebin sobre aquesta, per això els contes són un recurs que ens pot ajudar a explicar el tema. A més, Miret (2016) ens deia que el millor és contar als infants la mort des del concepte de la no funcionalitat, així ho veiem en molts dels contes. En alguns els narradors detallen que un dels personatges ha mort dient que ja no respira, que no es mou o que ja no tornarà mai, com en els contes *L'arbre dels records* o *L'efímera*.

Per tant, com diu Miret (2016), si com a mestres volem aconseguir una formació integral del nostre alumnat no podem evitar parlar del dol i de la mort. Forma part de la nostra vida i si permetem als infants rebre informació evitarem tots els prejudicis que provoca el desconeixement, com la por i l'ansietat. En els contes en què es tracta la mort de manera indirecta són els protagonistes els que pregunten preocupats a les seves mares si elles també moriran. Aquestes, els responen amb normalitat sense mentides ni ocultacions per tal que entenguin que és un fet natural. Així doncs, en els personatges

es reflecteixen les pors que també pot tenir un infant, fomentant que se senti identificat i més tranquil.

Esquerda i Agustí (2017) afirmen que parlar amb els nens i nenes de la mort i apropar-los a ella abans que visquin un cas de prop els permet aprendre sense el llast del dolor. En els contes analitzats, la mort es tracta directament o indirectament, però tots ens poden servir per abordar el tema de forma preventiva o pal·liativa, com explicaven Ramos i Camats (2018). D'aquesta forma, encara que els infants no hagin patit la pèrdua de cap persona estimada, estarem preparant-los a través de la literatura perquè estiguin més preparats en el moment que ocorre.

A més, en els contes en què es tracta directament la mort els protagonistes passen per un procés de dol amb etapes molt semblants. Com diuen Esquerda i Agustí (2017), les fases que podem veure són el xoc, la ràbia, la negació, la tristesa i finalment l'acceptació. Serra (2016) afirmava que el dolor necessita sortir de formes diferents i per això és normal en els infants les alteracions de la gana i del son. Això ho podem veure en l'àlbum *Mi abuelo es una estrella*, on els protagonistes que han perdut un ésser estimat no tenen ganes de menjar o de fer aquelles coses que solien fer.

A més, Serra (2020) també detalla que existeixen reaccions que són molt habituals durant el temps de dol en els infants. Aquestes són la tristesa, la culpa, la por i la ràbia per no entendre allò que ha passat. En contes com *No és fàcil, petit esquiroll!*, es pot observar aquestes emocions en el personatge, com una forma d'expressar el que sent per la mort d'una persona estimada.

El fet que en molts dels àlbums analitzats apareguin personatges que estan passant per un procés de dol també, com diuen Esquerda i Agustí (2017), ensenya al lector que les pèrdues formen part de l'existència i que és possible continuar vivint encara que ens produeixin dolor. Els protagonistes dels contes, malgrat que quan pateixen una pèrdua senten que la seva vida ja mai tindrà sentit, després aprenen a continuar gaudint-ne. En això influeix molt si la persona té algú que l'acompanya en aquest temps, ja que com hem pogut analitzar, en la majoria de contes els personatges mostren que se senten molt millor gràcies a algú que està al seu costat. Com diuen Esquerda i Agustí (2017), la duració del dol depèn del tipus de pèrdua i dels mecanismes d'afrontament, però sobretot del suport rebut.

Per tant, com ens diu Morón (2010), podem acompanyar els infants a través dels contes, els quals els ajuden a entendre millor el món que els envolta. A través de l'anàlisi hem pogut comprovar que fins i tot un tema tan complex com és la mort es pot explicar de forma clara i senzilla. Per això, com recomanaven Esquerda i Agustí (2017), els mestres

han de conèixer literatura específica per abordar pèrdues concretes o més genèriques i mitjançant aquest treball es proporcionen recursos per aconseguir-ho. Com a educadors hem de començar a normalitzar les pèrdues per ensenyar que són part de la vida i això només serà possible, si com diuen Colomo i Cívico (2018), rebem formació sobre la pedagogia de la mort.

6.3 Implicacions educatives

Durant les pràctiques del grau vam tenir l'oportunitat d'explicar tres dels contes que hem analitzat a una aula de P4, amb infants de quatre i cinc anys. Els que vam escollir per fer-ho van ser *El fil invisible*, *T'estimaré sempre* i *El meu avi i jo*. Primer vam contar els dos primers per introduir el tema de la mort amb un conte que la tractés indirectament i quan ja havíem parlat en diferents ocasions de la pèrdua, vam contar l'altre, que la tracta directament amb la mort d'un dels personatges.

Després d'haver utilitzat tres dels contes analitzats en una escola d'infantil considerem que s'haurien de seguir unes pautes d'actuació concretes per treballar el tema des de la quotidianitat a qualsevol aula.

En primer lloc, és recomanable que la qüestió sorgeixi dels interessos dels alumnes, pot ser perquè un infant hagi patit una pèrdua recentment o algun nen estigui preocupat o motivat per saber què és la mort. Encara que també podem tractar la pèrdua introduint-la com qualsevol altra qüestió del dia a dia.

En segon lloc, a partir d'aquests interessos o necessitats del grup escollirem un conte que s'adapti a les seves necessitats i que sigui adequat per al seu nivell maduratiu. Per exemple, si mai no hem tractat el tema, podem començar amb un conte on s'esmenti la mort indirectament, però si algun infant ha patit una pèrdua, potser preferim escollir-ne un en què els personatges estiguin passant també per un procés de dol.

En tercer lloc, un cop seleccionat el conte, hem de preparar un espai que sigui acollidor i que transmeti calma i seguretat als infants. Seguidament, quan expliquem als alumnes el conte ho hem de fer amb naturalitat, com qualsevol altre i sense ometre parts o paraules que es refereixen a la mort. Encara que alguns conceptes ens semblin complexos els podem anomenar i introduir-los.

Finalment, un cop contat el conte podem passar a fer una reflexió grupal amb els alumnes. Podem fer-los preguntes per comprovar que han entès el tema i els podem deixar un espai per explicar les seves experiències o resoldre els seus dubtes. D'aquesta

forma estarem preparant els infants a través de la literatura per enfrontar-se a la mort i comprendre la vida.

Quan nosaltres ho vam portar a terme, vam poder comprovar que som els adults els que convertim la mort en un tema tabú, ja que els infants s'interessen i volen parlar-ne com una qüestió més a l'aula. Després d'escoltar els contes molts van explicar que algun familiar o conegut d'ells havia mort i com això els va fer sentir. També n'hi havia d'altres que no havien sentit mai parlar del tema i els llibres els van generar moltes preguntes que entre tots van comentar, aprenent conjuntament.

Per tant, si a l'aula normalitzem la mort com el final de la vida ho podrem treballar amb els més petits i fomentar que la societat cada cop estigui més preparada per afrontar les pèrdues. Si acabem amb la negació social que existeix envers la mort evitarem que molts nens i nenes tinguin traumes per haver hagut de passar un procés de dol sense estar preparats.

7. Conclusions generals

7.1 Conclusions

L'estudi dut a terme mostra la importància de tractar la mort a l'educació infantil i de com els contes ens poden ajudar.

En primer lloc, els estudis previs que s'han recollit d'altres autors en el marc conceptual destaquen la importància que els mestres rebin formació en pedagogia de la mort per tal de poder donar resposta a les necessitats dels seus alumnes. Les pèrdues s'han de tractar tant de manera preventiva perquè els alumnes puguin estar més preparats quan es trobin en la situació com de forma paliativa, per acompanyar-los i donar-los suport.

En segon lloc, els resultats obtinguts mitjançant l'anàlisi de dades mostren que a través de la literatura es pot tractar qualsevol mena de mort des de diferents perspectives. Per tant, els contes són una bona eina pedagògica per treballar els conceptes que són més difícils d'explicar i d'entendre.

En tercer lloc, a través de la comparació dels resultats aconseguits es mostra com hi ha dos tipus de contes que tracten la mort, els que ho fan directament o indirectament. Els dos ens poden servir per tractar la mort de forma preventiva o paliativa i evitar en els infants un desconeixement que provoca moltes angoixes.

Finalment, aquests resultats posen de manifest la importància de normalitzar parlar de la mort i que aquesta es tracti com un contingut temàtic a les classes d'educació infantil.

7.2 Objectius assolits i limitacions

La realització d'aquest treball tenia com a finalitat analitzar el tractament de la mort en diversos contes adreçats a nens i nenes d'educació infantil. Per aconseguir-ho, ens vam proposar tres objectius específics que un cop finalitzat considerem que hem assolit.

El primer era obtenir informació sobre el tractament de la mort en educació infantil per fonamentar la selecció dels contes i l'anàlisi. Això ho vam aconseguir amb la realització del marc teòric, mitjançant una recerca de bibliografia. Gràcies als llibres i articles que vam llegir, vam poder recollir informació de diferents referents que han parlat sobre el tema; aquestes lectures ens han servit per a la posterior selecció i anàlisi dels contes.

El segon va ser analitzar qualitativament les diferents perspectives amb què es tracta la mort en els contes seleccionats. Això ho vam assolir a través de les graelles de l'annex, on vam analitzar tota la informació extreta de cada llibre.

El tercer propòsit va ser comparar els contes seleccionats per trobar els punts en comú i les diferències. Un cop vam analitzar cada llibre vam poder assolir aquest propòsit en l'apartat de resultats obtinguts, comparant totes les dades que havíem adquirit anteriorment.

Per tant, considerem que hem aconseguit tots els objectius que ens vam proposar, encara que també hem tingut algunes dificultats durant el procés de realització. Hi ha molts contes que tracten la mort, però la majoria estan dirigits a infants de més de sis anys i per això la selecció dels contes ha sigut més complexa. Malgrat això, hem pogut analitzar com es tracta la pèrdua a infantil a través de la literatura tal com ens vam plantejar.

7.3 Noves línies de recerca

A partir d'aquesta investigació es podria continuar ampliant la recerca dissenyant un projecte d'intervenció en una escola on es tractessin els contes analitzats. A més, també es podria complementar amb la creació de materials, com l'elaboració d'un conte que tractés la mort basant-se en tot el que s'ha investigat en aquest treball.

Finalment, una altra opció podria ser continuar indagant sobre com es tracta la mort a través de la literatura, però a primària, per tal de poder comparar i comprovar si el tema s'aborda de la mateixa manera.

7.4 Reflexió personal

La nostra experiència en l'elaboració del Treball de Final de Grau ha sigut satisfactòria. Com hem dit a la introducció, durant aquests anys no hem rebut cap formació sobre com tractar la mort a educació infantil i per això ha sigut tan important per nosaltres aprendre a través d'aquest últim treball.

Quan vam començar a definir el tema teníem clar que fer-ho sobre la mort responia a una necessitat existent entre els mestres d'educació infantil, ja que així ho vam poder comprovar a les pràctiques i en diferents articles. Malgrat això, vam tenir molts dubtes perquè és un tema molt complex i tabú en la nostra societat.

Per tal de fomentar la seva normalització, finalment el vam escollir i vam documentar-nos sobre tot el que s'ha investigat durant aquests últims anys. Això no només ens va servir per realitzar el marc teòric sinó també per augmentar els nostres coneixements sobre com tractar la mort a infantil.

Seguidament, vam passar a dissenyar i aplicar la metodologia, analitzant diversos contes que tractaven la mort des de diferents perspectives. Poder extreure informació dels diferents àlbums ens va ser molt útil, ja que alguns d'ells els utilitzarem com a recurs per tractar el tema a l'aula quan siguem mestres.

A més, organitzant els resultats ens hem adonat que molts contes comparteixen formes semblants d'explicar la mort, però d'altres ho fan de manera més simbòlica. Per això va ser molt interessant poder estudiar els punts en comú i les diferències entre els àlbums.

Un altre punt important per a nosaltres en aquest treball va ser interpretar els resultats, ja que era el més difícil, però també el que ens va fer relacionar tot el que havíem après del marc teòric amb els resultats que havíem extret de l'anàlisi dels contes.

Finalment, cal dir que tot això no hagués sigut possible sense les tutories. Aquestes van ser un gran suport, pel fet que vam poder resoldre tots els nostres dubtes i anar modificant tot el que era necessari a mesura que avançàvem. Un cop acabat el treball, ens adonem que hem après molt durant el procés i esperem que aquest document no només ens serveixi a nosaltres com a recurs, sinó a tots aquells professionals que també defensen que la mort s'ha de poder tractar a les aules com qualsevol altre tema.

8. Referències bibliogràfiques

Colomo, E. (2016). Pedagogía de la Muerte y Proceso de Duelo. Cuentos como Recurso Didáctico. *REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 14(2), 63-77.

Colomo, E., i Cívico, A. (2018). La necesidad de formación del profesorado en Pedagogía de la Muerte. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 21(1), 83-94. <http://dx.doi.org/10.6018/reifop.21.1.279961>

De la Herrán, A. i Cortina, M. (2009). La muerte y su enseñanza. *Diálogo Filosófico*, 75, 499-516.

Esquerda, M. i Agustí, A. M. (2017). *El nen i la mort. Acompanyar els infants i els adolescents en la pèrdua d'una persona estimada*. Pagès Editors.

Generalitat de Catalunya (2016). Currículum i orientacions educació infantil, segon cicle [En línia]. Departament d'Ensenyament. Disponible en:
<http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/infantil/curriculum>

González, I., i de la Herrán, A. (2015). Introducción metodológica a la muerte y los miedos en educación infantil. *Tendencias Pedagógicas*, 15, 124–149. Recuperat de: <https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/1936>

Herrán, A., Rodríguez, P., i Miguel, V. (2019). ¿Está la muerte en el currículo español? *Revista de Educación*, 385, 201-226. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2019-385-422>

Miret, À. (2016). *El centre educatiu de dol. Guia per afrontar la mort, el dol i les pèrdues en els centres educatius*. Tarannà.

Morón, M. (2010). Los beneficios de la literatura infantil. *Revista digital para profesionales de la enseñanza*, 8, 1-6.

Ramos, A. i Camats, R. (2018). Fundamentos para una pedagogía preventiva sobre la muerte en la escuela. *Revista Complutense de Educación*, 29 (2), 527-538.

Selfa, M., Fraga, F.J. i Berengué, I. (2015). Leer sobre la muerte en la biblioteca de aula: una experiencia práctica de lectura en un aula de Educación Infantil. *Investigaciones Sobre Lectura*, 3, 83-95

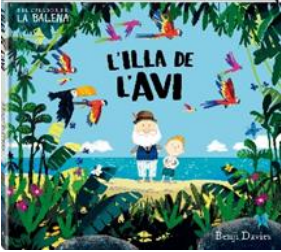
Serra, X. (2020). *I jo, també em moriré? Com podem ajudar els infants i els joves a conviure amb la pèrdua i la mort de qui estimen*. Columna.

9. Annex

1. Mi abuelo es una estrella.....	31
2. L'illa de l'avi.....	33
3. Per sempre més.....	35
4. Siempre.....	37
5. T'estimaré sempre.....	39
6. El cor i la botella.....	41
7. Sempre amb tu.....	43
8. El buit.....	45
9. El meu avi i jo.....	47
10. Així és la vida.....	49
11. No és fàcil, petit esquiroll!.....	51
12. L'efímera.....	53
13. L'arbre dels records.....	55
14. El fil invisible.....	57
15. Jo sempre t'estimaré.....	59

1.	
Títol	<p>Mi abuelo es una estrella</p>
Autor/a	Sacha Azcona
Any de publicació	2016
Il·lustrador/a	Joan Subirana
Traductor/a	No traduït
Editorial	Editorial Bruño
Edat recomanada	A partir de 3 anys
Personatges	Són humans, com els protagonistes que són un nen amb el seu avi.
Resum del contingut	<p>El conte tracta sobre un nen a qui li agrada molt estar amb el seu avi i junts fan moltes coses. Un dia la seva mare li diu que l'avi ha marxat molt lluny, al cel. El nen es va posar molt trist i el va buscar en els núvols com feien junts, però ja no era el mateix sense ell. Per animar-lo, el seu pare li va proposar fer un telescopi per veure les estrelles i quan les va mirar es va adonar que la que més brillava era el seu avi saludant-lo.</p>
Il·lustracions	<p>Tenen en general un format vertical i ocupen completament les planes en les quals se situen. A més, els personatges solen ubicar-se al centre de la imatge i ocupen una gran part d'aquesta.</p> <p>Pel que fa als colors, hi ha una gran varietat d'aquests en la majoria de planes i predominen colors freds, com el blau i el verd que contrasten amb càlids, com el groc i el vermell. A més, aquest últim s'utilitza per destacar alguns elements, com la roba i els barrets dels protagonistes.</p> <p>També es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta al que normalment solen tenir els elements que apareixen.</p> <p>Finalment, cal afegir que les il·lustracions són senzilles i fan servir una gran varietat de colors molt saturats per cridar l'atenció del lector.</p>
Relació text-imatge	<p>L'àlbum consta de 32 pàgines i el format és de 18 x 22 cm, en vertical.</p> <p>Pel que fa al text, trobem que és en lletra lligada i que està ubicat a les planes de l'esquerra. A més, aquest té una extensió curta i conté, tant els diàlegs dels personatges, com el relat del narrador en prosa.</p> <p>Pel que fa a les il·lustracions, aquestes ocupen completament les pàgines de la dreta i interaccionen amb el text complementant-lo i aportant més detalls a la història.</p> <p><i>*Tant aquí com en la resta de fitxes, el format del llibre és amplada per alçada.</i></p>

Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament En el conte es tracta la mort de manera directa, ja que és el tema principal, la mort de l'avi del protagonista i com troben una manera de recordar-lo per sempre.</p> <p>-Representació de la mort La mare del protagonista l'anuncia la mort del seu avi dient-li que aquest s'havia anat al cel, pujant pels núvols. Per tant, la mort es representa com un moment molt trist on les persones afectades perden la gana i la il·lusió per fer tot allò que abans els hi agradava. A més, l'infant descobreix al seu avi simbòlicament a través de la brillantor de les estrelles, el qual representa que s'ha tornat una d'elles.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes El protagonista passa per un procés de dol des que el seu avi mor. Quan rep la notícia, no entén el que allò significa, però es posa trist perquè veu que la seva mare també ho està. Després comença a patir l'absència d'aquest i el busca als núvols sense èxit, trobant-lo molt a faltar. Finalment, amb el suport del seu pare, el busquen a les estrelles i troben que una brilla més que la resta, segurs de què és l'avi que els cuida des d'allà. Per tant, l'infant passa per un procés primer de confusió, després de tristesa i soledat i finalment descobreix una forma de continuar recordant al seu avi.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte no s'utilitza la paraula mort per referir-se a ella, però sí que es fan servir expressions com "s'ha anat molt lluny", "ha marxat al cel, pujant de núvol en núvol" i "és una estrella".</p> <p>-Expressió de sentiments Els personatges que apareixen en les il·lustracions són molt expressius i amb els seus gestos facials transmeten el que senten en tot moment. A més, a través del text també es manifesten emocions, com la tristesa i el buit que els ha deixat la pèrdua de l'avi.</p>
------------------------------	---

2.	
Títol	L'illa de l'avi
Autor/a	Benji Davies.
Any de publicació	2015
Il·lustrador/a	Benji Davies
Traductor/a	Nàdia Revenga Garcia
Editorial	Editorial Andana
Edat recomanada	3-6 anys
Personatges	Són humans, un avi i el seu net. També surten alguns animals, però aquests tenen característiques pròpies de la seva espècie.
Resum del contingut	El conte tracta sobre un nen anomenat Leo que va a visitar al seu avi i aquest li mostra que darrere d'una porta de casa seva hi ha una illa. Allà el senyor no necessita el seu bastó i junts reformen una cabana vella. Els dos passen un dia molt divertit i quan arriba l'hora de marxar, l'avi explica al Leo que ell es quedarà a l'illa. Al principi, el nen es mostra molt preocupat, però s'adona que encara que el trobarà molt a faltar no estarà sol i serà molt feliç allà. Per tant, en Leo torna en vaixell i malgrat que el camí es fa molt dur sense el seu avi, aconsegueix arribar. L'endemà, torna a casa del senyor i quan comença a pensar que mai ha existit res del que hi ha passat, apareix un ocell que li envia una carta amb una fotografia del seu avi feliç a l'illa.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines com una única imatge. A més, aquestes tenen molts detalls i hi ha la presència de paisatges molt diversos, els quals donen més profunditat a cada imatge. Pel que fa als colors, el protagonista quan no és a l'illa ressalta pel color vermell de la seva samarreta i transmet molta energia. El seu avi destaca per la seva barba blanca, però quan surten els paisatges de l'illa els dos protagonistes passen a un segon pla. Predominen tots els elements del lloc on estan i surten en colors saturats i lumínics els diferents animals. Per tant, hi predomina el color verd i blau, però també en contrast es fa servir el vermell per destacar alguns elements importants. A més, es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els animals, les persones i els objectes que apareixen. Així doncs, són il·lustracions comprensibles que fan servir contrastos de tonalitats per cridar l'atenció de l'espectador.
Relació text-imatge	El conte està compost per 32 pàgines i mesura 28 x 25 cm, en format apaïsat. Pel que fa al text, aquest està escrit en lletra d'impremta, però també s'utilitza la lletra de pal per destacar algunes paraules concretes. A més, els paràgrafs es troben

	<p>ubicats en diferents llocs de la pàgina depenent de les il·lustracions i tenen una extensió curta.</p> <p>Referent a les imatges, aquestes generalment ocupen la part central de la plana o les dobles pàgines completes, formant una sola imatge que prepondera envers el text. Finalment, la interacció entre les il·lustracions i els textos és complementària.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament</p> <p>El tractament que es fa de la mort en aquest conte és directe però molt subtil, ja que encara que tracta sobre un infant que s'ha d'acomiarar del seu avi s'explica a través d'una divertida aventura, on la mort no s'anomena com a tal.</p> <p>-Representació de la mort</p> <p>El conte tracta la pèrdua de l'avi com si fos un viatge simbòlic. Aquest li demostra al seu net ensenyant-li l'illa que estarà bé encara que ja no es tornaran a veure. El nen al principi es posa trist per haver d'acomiarar-se de la seva persona estimada, però després entén que el seu avi estarà bé allà.</p> <p>Per tant, aquest llibre intenta abandonar la idea que la mort s'ha de mostrar a través de la foscor i la tristesa per mostrar-la com un viatge ple de colors i aventures.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes.</p> <p>El viatge que fa el nen amb el seu avi el prepara per la pèrdua d'aquest. Al principi, passen un últim dia junts fins que arriba l'hora de marxar i s'han d'acomiarar. Després, el nen ha de tornar sol en mig d'una tempesta sense el seu avi i aquest camí tan difícil pot ser una metàfora del procés de dol que passa l'infant, trist davant la pèrdua. L'endemà, quan torna a casa del seu avi i se la troba buida se sent molt sol, però veu una foto que mostra que el seu avi està bé encara que ja no el pugui tornar a veure.</p> <p>-Vocabulari utilitzat</p> <p>Pel que fa a les paraules i expressions que utilitzen, en cap moment anomenen la mort, no obstant això, sí que el nen li diu a l'avi quan s'acomienen que el trobarà molt a faltar. També es parla del sentiment de pèrdua, quan el protagonista diu que és com si res hagués existit i parla sobre el sol que se sent sense el seu avi.</p> <p>-Expressió de sentiments</p> <p>El protagonista expressa en les il·lustracions la seva alegria amb un somriure, però, quan se sent trist la seva cara s'observa inexpressiva. En canvi, els gestos facials de l'avi sí que manifesten tant l'alegria com la tristesa.</p> <p>A més, en el text, tant el relat del narrador com els diàlegs dels personatges expressen el que senten l'avi i el seu net. Expliquen que l'infant al principi se sent emocionat per l'aventura que estan vivint i després se sent molt preocupat per no saber que farà el seu avi sol. A més, expressa que el nen se sent desemparat i que trobarà molt a faltar al seu avi encara que està feliç de saber que està bé a l'illa.</p>

3.	
Títol	Per sempre més
Autor/a	Alan Durant
Any de publicació	2003
Il·lustrador/a	Debi Gliori
Traductor/a	Dolors Senserrich
Editorial	Timun mas
Edat recomanada	A partir dels 4 anys
Personatges	Són animals als quals se li atribueixen trets i comportaments humanitzats. A més, la protagonista del conte és una guineu i també apareixen els seus amics.
Resum del contingut	El dia que la guineu es va posar malalta i va morir tots els seus amics del bosc se'n van posar molt tristos recordant tot el que ella els ajudava i aportava a les seves vides. Finalment, es van adonar que la guineu estava en tot allò que feien i van fer una gran festa en el seu honor.
Il·lustracions	Aquestes tenen en general un format apaïsat, ja que ocupen les dobles pàgines. A més, les imatges compten amb molts detalls i els personatges surten en petites dimensions envers la resta d'elements en la majoria de planes. Pel que fa al color, trobem que el taronja del protagonista principal destaca del de la resta de personatges difonent energia. A més, predominen els colors càlids, que transmeten tendresa i contrasten amb els blaus i verds dels paisatges. Per tant, s'utilitza una combinació de colors càlids i freds molt suaus que aconseguen fer contrast. També al principi del conte apareixen flors blanques pansides que es relacionen amb la tristesa i al final de la història es tornen de color groc, transmetent alegria. Així mateix, es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta als que poden tenir els animals i els objectes que apareixen. Finalment, cal dir que malgrat que les il·lustracions tenen molts elements sempre hi ha un punt d'il·luminació que destaca la part important de la imatge.
Relació text-imatge	Aquest conte està compost per 32 pàgines i mesura 25 x 25 cm, en format quadrat. Pel que fa al text, aquest està en lletra d'impresca i té una extensió breu, encara que en una mateixa pàgina poden aparèixer diversos paràgrafs en prosa repartits entre les il·lustracions. A més, pel que fa a les imatges trobem que aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una única il·lustració amb diferents elements. Finalment, referent a la interacció entre els textos i les imatges aquesta és complementària, ja que les imatges afegixen nova informació al text i a l'inrevés.

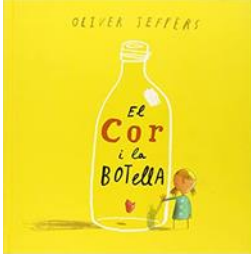
Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament. La mort es tracta de manera molt directa, ja que és el tema principal que es tracta en el conte, la mort de la guineu.</p> <p>-Representació de la mort Els personatges es troben a la seva amiga sota un roure, freda, immòbil i coberta de fulles. Després, l'enterren i comença pels animals un procés de dol, en el qual la mort comporta molta tristesa i una pèrdua del sentit de la vida. A més, s'utilitzen les personificacions per emfatitzar aquest patiment, com quan diuen "l'arbre va plorar damunt seu". Finalment, els personatges acaben entenent que la guineu sempre estarà als seus cors i que la recordaran contents pels moments que han pogut viure amb ella.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes Quan mor la guineu, tots els animals se senten molt tristos i li organitzen un enterrament per acomiadar-se'n. Durant un temps la troben molt a faltar i recordar-la els hi fa sentir molt afligits. Passen el seu procés de dol tots junts fins que un dia un amic els hi fa entendre que la vida ha de continuar. Llavors, comencen a ser capaços de gaudir recordant com era la guineu i creen un espai que els hi permet sentir-se més a prop d'ella encara que no hi sigui.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte no es fa servir la paraula mort per referir-se a ella, però s'utilitzen altres expressions com "va marxar i no va tornar" i "la van trobar sota un roure, freda, immòbil i coberta de fulles". Per tant, amb el suport de les il·lustracions s'entén que l'animal ha mort encara que no ho diguin. També parlen de l'enterrament i que la troben molt a faltar, el qual demostra que ja no hi és.</p> <p>-Expressió de sentiments Els animals expressen els seus sentiments pròpiament humans a través del text i de les il·lustracions. Es fan servir expressions com "se'ls trencava el cor" i imatges on surten plorant o amb gestos tristos per transmetre la pena que senten.</p>
------------------------------	--

4.	
Títol	Siempre
Autor/a	Ana Galán
Any de publicació	2017
Il·lustrador/a	Marta Sedano
Traductor/a	No traduït
Editorial	Editorial Bruño
Edat recomanada	A partir de 3 anys
Personatges	Aquests són una ossa i el seu fill, als quals se li atribueixen comportaments i trets humans.
Resum del contingut	Una ossa li ensenya al seu fill tot el que necessita per convertir-se en un os gran i fort, però de sobte el petit preocupat li pregunta si ella sempre estarà amb ell. La mare li va respondre que si i li va explicar que el dia que no la pugui veure ella estarà en tot allò que l'envolta. Per tant, el petit os sempre sentirà que està amb ella passi el que passi.
Il·lustracions	Aquestes tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines com una única imatge. A més, aquestes compten amb diversos detalls i hi ha una gran presència de paisatges molt diversos, el qual dona més profunditat a cada imatge. També els personatges ocupen una gran part de les dobles pàgines, el qual fomenta que es focalitzi cap a ells l'atenció. Pel que fa als colors, els personatges són marrons i, per tant, fan contrast amb el verd dels paisatges. En totes les il·lustracions hi ha la presència de colors càlids com el marró o el groc del sol amb colors freds com el verd. A més, es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els animals i objectes que apareixen. Per tant, són il·lustracions clares i senzilles que fan servir contrastos de tonalitats per cridar l'atenció de l'espectador.
Relació text-imatge	Aquest conte està compost per 40 pàgines i mesura 24,5 x 25 cm. Pel que fa als textos, aquests estan escrits en lletra d'impremta i els paràgrafs es troben ubicats en les parts superiors de les pàgines i són d'extensió curta. Referent a les imatges, aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una sola imatge que prepondera envers el text. Finalment, la interacció entre les il·lustracions i els textos és complementària.

Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament Aquest conte tracta la mort de manera indirecta, ja que parla sobre l'amor entre una mare i un fill. Una de les inquietuds del petit os és saber que passarà quan la seva mare no estigui i llavors és en aquell moment quan ella parla de la mort per explicar-li que sempre l'estimarà.</p> <p>-Representació de la mort La mort es representa a través de l'amor entre una mare ossa i el seu fill, el qual és una personificació perquè se li atribueixen característiques i trets humans als protagonistes. A més, la mare utilitza les metàfores i les comparacions per contar-li al seu fill que sempre estarà amb ell encara que no el pugui veure. Per exemple li diu que serà la brisa que l'acaroni i la llum que li acompanyi. Així doncs, li afirma que ella sempre estarà en tot allò que l'envolta i que no ha de pensar que ha marxat perquè mai ho farà.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes En aquest conte el protagonista encara no ha patit la pèrdua de la seva mare, però ja mostra preocupació per saber que passarà quan ja no hi sigui. Per tant, encara que no es troba en un procés de dol, es tracta la mort de manera preventiva perquè estigui preparat quan arribi el moment.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte no s'anomena la paraula mort, però sí que es refereixen a ella amb altres expressions com "quan siguis vella i ja no estiguis aquí". Per tant, parlen de la pèrdua i de l'absència de la persona que marxa.</p> <p>-Expressió de sentiments Els personatges expressen gestualment les seves emocions amb un somriure quan estan contents, però quan l'os se sent trist i preocupat el seu rostre és seriós. A més, no només es transmeten els sentiments a través de les il·lustracions sinó que també amb el relat del narrador i els diàlegs dels personatges. L'os petit manifesta la seva preocupació per la mort de la seva mare i l'amor que li té. A més, la seva mare també expressa mitjançant el text que se sent tranquil·la i que estimarà sempre al seu fill.</p>
------------------------------	---

5.	
Títol	T'estimaré sempre
Autor/a	Debi Gliori.
Any de publicació	2013
Il·lustrador/a	Debi Gliori
Traductor/a	Aina Girbau Canet
Editorial	Estrella Polar
Edat recomanada	1-2 anys
Personatges	Aquests són animals als quals se li atribueixen trets i comportaments humanitzats. A més, els protagonistes del conte són una guineu i la seva filla, encara que també surten altres espècies.
Resum del contingut	El conte tracta sobre una petita guineu que està molt enfadada perquè pensa que ningú l'estima per ser rondinaire i rabiüda. La seva mare li diu que l'estimarà sempre sigui com sigui perquè l'amor no té barreres i que fins i tot quan morin la continuarà estimant. Per fer-li entendre això, li mostra que hi ha estrelles que van morir fa temps i encara brillen, ja que l'amor com la llum de les estrelles no mor mai.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines, encara que l'àlbum sigui vertical. Això dona més profunditat a les imatges, les quals compten amb molts detalls i situen als protagonistes en els extrems de les planes. Per tant, encara que els personatges no es localitzen en el centre de la imatge, la il·luminació focalitza l'atenció cap a ells, ja que el protagonista sempre té canelobre al seu costat que li aporta llum. A més, els seus colors càlids fan contrast amb els colors generalment freds de la resta de la il·lustració. Es fa servir principalment el color blau del cel per donar profunditat i calma a les imatges i el taronja i el groc dels protagonistes per donar calidesa i vitalitat. També es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els animals i objectes que apareixen. Per exemple, s'observa a les guineus de color taronja, el cocodril verd i l'os marró. Per tant, són il·lustracions clares i senzilles que fan servir colors amb contrastos per cridar l'atenció de l'espectador.
Relació text-imatge	L'àlbum consta de 26 pàgines i el format és de 23,5 x 30 cm*, en vertical. Pel que fa al text, trobem que és en lletra d'impremta i que està present en la majoria de pàgines en ubicacions diverses, depenent d'on estiguin situades les imatges. A

	<p>més, aquest té una extensió curta i conté, tant els diàlegs dels personatges, com el relat del narrador en prosa.</p> <p>Pel que fa a les il·lustracions, descobrim que aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una sola imatge que prepondera envers el text.</p> <p>Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és majoritàriament complementària, ja que les il·lustracions aporten nova informació a les paraules i ajuden a entendre millor la història.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament.</p> <p>En el conte es tracta la mort de manera indirecta, ja que el protagonista es preocupa per saber si la seva mare sempre l'estimarà i al final li pregunta si quan ja no hi sigui també ho farà.</p> <p>-Representació de la mort</p> <p>La pèrdua s'explica a través d'una comparació de l'amor amb la brillantor de les estrelles. La mare li diu al seu fill que algunes de les estrelles que veu van morir fa temps i encara brillen i, per tant, l'amor com la llum de les estrelles no mor mai.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes</p> <p>El protagonista no es troba en un procés de dol, però poder parlar del tema amb la seva mare l'ajudarà a entendre millor què és la mort i a estar preparat per quan passi.</p> <p>-Vocabulari utilitzat</p> <p>Referent a la mort, al principi el protagonista no utilitza la paraula directament, però parla de "quan ja no estiguem" per referir-se a ella. A més, la mare li respon fent servir la paraula mort amb naturalitat i dient-li a través d'usos metafòrics que l'amor no mor mai encara que la persona ho faci.</p> <p>-Expressió de sentiments</p> <p>Quan el protagonista li pregunta a la seva mare que passarà quan es morin en la il·lustració es pot observar com la seva mare transmet tranquil·litat i ell preocupació a través de les seves expressions facials. A més, quan la mare li explica que sempre l'estimarà el petit mostra un somriure que expressa satisfacció.</p> <p>Complementant a les il·lustracions, el text també expressa algunes emocions, com la ràbia que sent la petita guineu quan pensa que la seva mare no l'estima.</p>

6.	
Títol	El cor i la botella
Autor/a	Oliver Jeffers
Any de publicació	2014
Il·lustrador/a	Oliver Jeffers
Traductor/a	Nàdia Revenga Garcia
Editorial	Editorial Andana
Edat recomanada	3-6 anys
Personatges	Són humans, ja que la protagonista és una nena i després surt una altra noia i un home.
Resum del contingut	El conte comença amb una nena molt il·lusionada per viure mil aventures, com les de les històries dels llibres que li explicaven. Un dia la cadira de la persona que és especial per ella es queda buida i la nena es posa tan trista que decideix guardar el seu cor en una ampolla per no patir. Des d'aquell moment deixa de gaudir de tot el que li agradava fins que un matí troba a una nena més petita plena d'il·lusions. Davant de la necessitat de donar-li respostes a la nena, va intentar treure el seu cor de l'ampolla, però al no poder va ser la nena qui li va obrir sense cap esforç. Finalment, amb el cor posat, la protagonista va tornar a veure la vida amb alegria i va ser capaç de seure a la cadira de la seva persona estimada per continuar vivint aventures a través dels contes.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines, com una única imatge. A més, aquestes tenen diversos detalls i els personatges es troben en diferents punts de la imatge en petites dimensions. Pel que fa als colors, la protagonista al principi apareix amb un vestit vermell que transmet molta energia, però després de la mort del seu ser estimat apareix amb roba blava, el qual simbolitza la tristesa. A més, el blau també predomina en els paisatges i el vermell en elements importants que es volen destacar, com la cadira i el cor. També l'ús que es fa del color és realista, ja que aquest s'ajusta al que solen tenir els elements que apareixen. Així doncs, són il·lustracions senzilles que fan servir el contrast dels colors freds i càlids per cridar l'atenció de l'espectador.
Relació text-imatge	El conte conté 32 pàgines i mesura 23,5 x 23 cm. Pel que fa al text, aquest està escrit en lletra d'impremta i els paràgrafs es troben distribuïts al voltant de les il·lustracions en diverses ubicacions. A més, els fragments estan escrits en prosa i tenen una extensió curta.

	<p>Pel que fa a les il·lustracions, aquestes ocupen generalment les dobles pàgines formant una única imatge, encara que també hi ha algunes que omplen una sola plana.</p> <p>Finalment, referent a la interacció entre el text i les imatges, aquesta majoritàriament és complementària, però en algunes pàgines són les il·lustracions les que amplien la informació del text, provocant una preponderància de les imatges.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament En aquest conte, la mort es tracta de manera directa però molt subtil, sense esmentar-la però mostrant l'absència de la persona.</p> <p>-Representació de la mort Es representa a través d'una cadira buida que mostra l'absència de la persona que sempre seia allà. A partir d'aquell moment, la protagonista guarda el seu cor en una ampolla de vidre per no patir, ja que la pèrdua li provoca un dolor insuportable que no vol sentir. Viu molt afligida fins que torna a trobar un motiu per voler viure i gaudir de la vida. Llavors, es posa el seu cor i s'enfronta a la cadira buida. Així doncs, la cadira és l'objecte que representa la pèrdua de la persona a la qual estimava i l'ampolla és allò que la protegeix de la tristesa però també de l'alegria.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes En aquest conte es pot observar el procés de dol que viu la protagonista des que la persona a la qui estima ja no hi és. Al principi ella viu feliç fins que ocorre la pèrdua i llavors ha de passar per un temps de dol. Durant aquest període, se sent trista i ja no té il·lusió per les coses que sempre li havien agradat. Després d'un temps, una nena aconsegueix que torni a sentir alegria per la vida i llavors ella és capaç de fer un procés d'introspecció i es permet sentir tot allò que tenia reprimat. A més, es mostra que ja ha superat aquest procés de dol quan és capaç de seure a la cadira de la persona que ja no hi és i viure totes les aventures com ho feia abans.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte no s'anomena la paraula mort, però sí que es parla de la cadira buida com a metàfora de la pèrdua. A més, també es narra que ja res tornaria a ser el mateix i que la protagonista havia perdut l'interès per tot allò que li agradava.</p> <p>-Expressió de sentiments En les il·lustracions els personatges mostren alegria a través d'un somriure, però, en canvi, quan la nena se sent trista en el seu rostre no apareix la boca, el qual fomenta que sigui inexpressiva. No obstant això, a través del text es pot saber que sent la protagonista, ja que després de la pèrdua es narra que no té il·lusió per res des que la persona ja no hi és.</p>

7.	
Títol	Sempre amb tu
Autor/a	Maria Leach
Any de publicació	2022
Il·lustrador/a	Katia Klein
Traductor/a	No traduït
Editorial	Estrella Polar
Edat recomanada	5-7 anys
Personatges	Són humans, el protagonista és un nen i a més surten altres persones.
Resum del contingut	El conte tracta sobre un nen que de sobte un dia troba a casa seva molta gent trista per una persona que no hi és allà. Quan pregunta li diuen que no tornarà perquè està en el cel, que s'ha convertit en un estel i que la portarà en el seu cor. Ell no entén res fins que algú li explica que la persona que no hi és s'ha mort. Llavors compara la pèrdua amb les fulles dels arbres i diu que encara que no vegis més a una persona aquesta mai marxarà del tot. A més, el nen afirma que continua fent el mateix que cada dia i que encara que ja no és el mateix sense la persona a qui estima la pot sentir al seu costat perquè sempre viurà en ell.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines com una única imatge. A més, aquestes compten amb diversos detalls i el personatge s'ubica en diferents punts de la plana. Referent als colors, en les primeres pàgines predomina el negre i els grisos per representar la mort i fan contrast amb el groc del cabell del protagonista, el qual dona lluminositat a les il·lustracions. Després comencen a aparèixer més colors i predominen el verd, el blau, el vermell i el groc. A més, es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els elements que apareixen. Per tant, a les il·lustracions es fan servir contrastos de tonalitats per cridar l'atenció del lector i transmetre diverses emocions.
Relació text-imatge	L'àlbum consta de 48 pàgines i el format és de 22 x 28 cm, en vertical. Pel que fa al text, aquest és en lletra d'impremta i està present en la majoria de pàgines en diverses ubicacions, depenent d'on estiguin situades les imatges. A més, els paràgrafs tenen una extensió curta i contenen en prosa tant els diàlegs dels personatges com el relat del narrador. Referent a les il·lustracions, aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una sola imatge que prepondera envers el text.

	Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és majoritàriament complementària, ja que les dues parts aporten nova informació.
Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament El tractament que es fa de la mort en el conte és directe, ja que tracta sobre la pèrdua d'una persona estimada des que aquesta mor fins que el protagonista aprèn a viure sense ella.</p> <p>-Representació de la mort Al protagonista la gent li presenta la mort amb metàfores com "la persona és al cel", "s'ha convertit en un estel", "la porto al meu cor". Després apareix una dona que li diu que la persona que no hi és ha mort i li explica amb naturalitat que tothom mor en algun moment i que això forma part de la vida. Per tant, es representa la mort d'una manera real, amb l'enterrament de la persona una vegada ha perdut la vida. A més, també es conta la mort a través de la comparació amb les fulles dels arbres.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes Quan la persona mor es veu molta gent trista acomiadant-se en l'enterrament, però després el conte se centra en el protagonista. Aquest al principi no sap que ha passat i se sent confós, però quan li afirmen que la persona que no hi és ha mort comença un procés de dol. Es mostra passejant sol pel mateix carrer en diferents èpoques de l'any i es veu com les fulles dels arbres que apareixen van canviant i caient. Això representa no només el pas del temps sinó el camí de dol que va recorrent l'infant sol. Finalment, surt com el nen ja és capaç de parlar de la persona que ha mort i té un record bonic d'ella, amb la seguretat que viurà sempre en ell.</p> <p>-Vocabulari utilitzat El vocabulari que s'utilitza és clar, però requereix que l'infant sigui capaç d'entendre algunes paraules més complexes com ànima, essència i energia. A més, es fa servir la paraula "mort" amb naturalitat i es contenen detalls sobre aquesta perquè el lector aprengui que és una cosa que passa a tothom.</p> <p>-Expressió de sentiments En les il·lustracions, el protagonista expressa els seus sentiments tant verbalment com amb l'expressió facial. Apareix amb cara de preocupació, de tristesa, d'espantat i content. Malgrat això, en algunes pàgines el nen surt de perfil i això impedeix veure els seus gestos. A més, en les il·lustracions es pot veure que l'infant generalment està sol i pel que diu i per la seva cara de tristesa fa que es transmeti un sentiment de soledat.</p>

8.	
Títol	El buit
Autor/a	Anna Llenas
Any de publicació	2015
Il·lustrador/a	Anna Llenas
Traductor/a	No traduït
Editorial	Barbara Fiore
Edat recomanada	A partir de 5 anys
Personatges	Són humans, com la protagonista que és una nena, però també surten alguns animals.
Resum del contingut	El conte tracta sobre una nena que es deia Júlia i que vivia amb la seva família, fins que un dia tot el que tenia ja no hi era i es va quedar amb un gran buit. La nena va intentar omplir aquest forat i tapar-lo amb diferents taps fins que es va adonar que no podia i va començar a plorar. Llavors, una veu li va dir que la solució no estava forà sinó que havia de mirar dins seu. Quan ho va fer va adonar-se que d'allà sortien coses que li feien sentir molt bé i que tenia un món màgic per descobrir. A més, va entendre que molta gent tenia un buit i malgrat això, gaudien amb allò que els envoltava.
Il·lustracions	Tenen en general un format apaïsat perquè ocupen les dobles pàgines. A més, els personatges es troben en diverses localitzacions de la plana. Pel que fa al color, destaca el de la roba de la protagonista, que va canviant a mesura que avança el conte segons el seu estat d'ànim. Al principi, el seu vestit és blau i transmet calma, però quan la nena es posa trista passa a tenir roba de color marró, el qual expressa soledat. A més, també apareix amb colors roses, manifestant innocència, amb vermells quan està enfadada i amb verds quan està satisfeta d'haver adquirit nous coneixements. Alguns d'aquests també predominen en altres elements de les il·lustracions, però els fons generalment són blancs, el qual dona més profunditat a les imatges i fa que es destaquin els personatges. Així mateix, cal dir que generalment en les il·lustracions es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta al que normalment solen tenir les coses que surten. Per exemple, trobem fulles verdes i aigua de color blau. En canvi, dels personatges humans només surt pintat la roba, l'altre és blanc i dibuixat a llapis. Finalment, cal dir que són il·lustracions clares i senzilles que utilitzen els colors per destacar alguns elements.
Relació text-imatge	L'àlbum té 76 pàgines i les seves mides són 23 x 27,5 cm, en vertical.

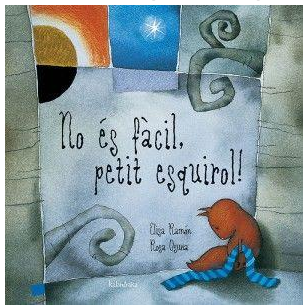
	<p>Pel que fa al text, aquest és en lletra d'impremta i està present en la majoria de pàgines, en diverses ubicacions. A més, els paràgrafs tenen una extensió curta i contenen en prosa tant el relat del narrador com els diàlegs.</p> <p>Referent a les imatges, aquestes generalment ocupen completament les dobles pàgines, formant una àmplia il·lustració.</p> <p>Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és complementària.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament.</p> <p>En aquest conte es tracta la mort de manera directa però molt subtil, ja que parla sobre la pèrdua, però no anomena directament de què tipus.</p> <p>-Representació de la mort.</p> <p>Es representa la mort com una pèrdua que deixa un forat buit dins la protagonista. Aquest simbolitza la sensació que li queda a una persona durant un procés de dol. Per tant, la nena lluita per aconseguir omplir el forat que té i fins i tot li ofereixen diferents taps que segons ella són perillosos o enganyosos. A les il·lustracions es veu com en comptes de taps surt tot allò que simbolitzen aquests, com alcohol, medicaments, televisions, mòbils, un altre amor, menjars dolços i roba nova. Així doncs, representa que aquests elements són els que la persona que se sent sola pot utilitzar erròniament per intentar reemplaçar allò que ha perdut.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes</p> <p>La protagonista passa per un procés de dol des del principi del conte, quan perd tot allò que té i es queda amb un gran buit. Des d'aquell moment comença un període de negació en el qual intenta omplir el buit per fer-lo desaparèixer, però no ho aconsegueix. Després, passa per un procés de tristesa en el qual necessita plorar i desfogar-se perquè ha assimilat que el que ha perdut no tornarà. Finalment, compren que per sanar el buit que té necessita fer un procés d'introspecció i llavors és quan compren que no tot és negatiu i que hi ha altres persones que també han patit una pèrdua.</p> <p>Per tant, encara que al principi la protagonista se sent sola, acaba tenint el suport de diferents personatges que l'ajuden en el seu procés de dol.</p> <p>-Vocabulari utilitzat</p> <p>En el conte no s'utilitza la paraula mort, però sí que es parla d'una pèrdua i del buit que deixa aquesta en la persona.</p> <p>-Expressió de sentiments</p> <p>Els personatges a les il·lustracions transmeten els seus sentiments amb els seus gestos, ja que per exemple a la protagonista la podem veure somrient quan està contenta o amb gest trist quan se sent sola.</p> <p>A més, a través del text també podem conèixer el que senten els personatges per expressions com "es va posar molt trista i va rompre a plorar".</p>

9.	
Títol	El meu avi i jo
Autor/a	Núria Parera
Any de publicació	2015
Il·lustrador/a	Almudena Suárez
Traductor/a	No traduït
Editorial	Editorial Joventut
Edat recomanada	A partir de 5 anys
Personatges	Són humans, ja que els protagonistes són una nena i el seu avi.
Resum del contingut	El conte tracta sobre una nena que explica que el seu avi li amaga petons per tot arreu com si fos un joc. Un dia a l'home se li oblidava respirar i mor, deixant a la nena molt trista. Els dies van anar passant i quan la nena començava a pensar que el seu avi s'havia oblidat d'ella la seva mare li va dir que ell li havia deixat un regal. El van obrir i es van adonar que era un mapa per trobar un dels seus petons. Aquest estava amagat molt lluny i només es podia veure de nit perquè el formaven les estrelles.
Il·lustracions	Tenen un format apaïsat i utilitzen les dobles pàgines com una única imatge per augmentar les dimensions. A més, aquestes compten amb diversos detalls i els personatges ocupen generalment els extrems de les pàgines. Pel que fa als colors, s'utilitza una gran varietat d'aquests, però predominen sobretot els colors freds, com el verd i el blau i càlids, com el vermell, el groc i el taronja. A més, el vermell es fa servir en els elements que es volen destacar, com els cors que representen els petons. També el color groc es fa servir per ressaltar alguna cosa de la resta, ja que fan contrast amb colors més freds i amb menys saturació. A més, es fa un ús realista del color pel fet que aquest s'ajusta al que solen tenir els elements que apareixen. Per tant, són il·lustracions clares i atractives que fan servir els contrastos de tonalitats per cridar l'atenció del lector.
Relació text-imatge	L'àlbum té 44 pàgines i les seves mides són 26 x 21 cm, en format apaïsat. Pel que fa al text, aquest és en lletra d'impremta i conté paraules de diferents mides segons la seva importància. A més, els paràgrafs són curts i estan presents en la majoria de pàgines en diferents llocs de la plana. Referent a les imatges, aquestes ocupen completament les dobles pàgines i tenen amb els textos una interacció complementària.

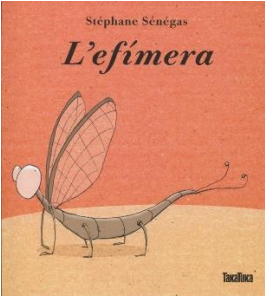
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament Al conte es tracta la mort directament, ja que l'avi de la protagonista mor d'Alzheimer i aquesta ha de passar el seu procés de dol.</p> <p>-Representació de la mort Es representa amb l'absència de l'avi i la notícia per part de la mare que aquest ha mort. A més, el conte se centra en l'amor que li té el senyor a la seva neta, a qui després de morir encara li continua amagant petons en forma de cor. L'últim que deixa la nena el troba en el cel, entre les estrelles i, per tant, es pot dir que fan una al·legoria a què l'avi ha marxat allà quan ha mort.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes Quan mor l'avi de la protagonista, ella passa per diferents etapes. Primer, es mostra trista i no vol menjar ni jugar, després passa a pensar que el seu avi s'ha oblidat d'ella i finalment quan descobreix l'últim petó del seu avi se sent reconfortada de saber que ell sempre estarà amb ella des de la distància. Per tant, la nena no es pot acomiadar en l'hospital del seu avi, però sent que ell l'estimarà sempre. A més, és important destacar que compta amb una figura de suport que és la seva mare.</p> <p>-Vocabulari utilitzat El vocabulari referent a la mort que s'utilitza és clar, ja que la mare li diu a la nena que el seu avi no tornarà perquè s'ha oblidat de respirar. No anomena la paraula "mort" en cap moment, però fa referència a l'absència d'una funció vital i la protagonista mostra que entén el que això significa. A més, com li diu que la persona no tornarà facilita que la nena compregui que ha mort.</p> <p>-Expressió de sentiments Els personatges en les il·lustracions mostren els seus sentiments a través dels gestos facials i les postures corporals. Al principi, es pot veure a la nena amb un gran somriure i quan l'avi marxa a l'hospital es mostra trista. Quan la mare marxa de casa sense prestar-li atenció també s'observa en les seves expressions que se sent sola i angoixada. A més, quan mor l'avi, la nena apareix amb el cap baix i la mirada perduda. També ho expressa verbalment, encara que no diu que se sent trista explica que no té ganes de menjar ni jugar sense ell. Quan diu que pensa que l'avi s'ha oblidat d'ella també es posa en una posició d'espatlles que expressa enuig i, per tant, els seus gestos acompanyen a les seves paraules.</p>
-------------------------------------	--

10.	
Títol	Així és la vida
Autor/a	Ana-Luisa Ramírez
Any de publicació	2005
Il·lustrador/a	Carmen Ramírez
Traductor/a	No traduït
Editorial	Diálogo editorial
Edat recomanada	De 5 a 6 anys
Personatges	Són humans, la protagonista és una nena encara que també surten altres persones com la seva àvia.
Resum del contingut	<p>En el conte s'explica que hi ha coses que les desitgem i les aconseguim i hi ha d'altres que per molt que ens esforcem no les podem tenir. Posa diferents exemples, com que sempre desitgem que les persones que estimem no desapareguin mai, però en qualsevol moment ho poden fer tinguin l'edat que tinguin.</p> <p>A més, s'afirma que de tot el que no assolim podem treure una part positiva i que si una persona a la qual estimem mor ens hem de permetre estar tristos i expressar els nostres sentiments, fins que guardem a aquella persona en la nostra memòria perquè ens acompanyi sempre.</p>
Il·lustracions	<p>Tenen un format generalment vertical i ocupen tota la plana. A més, la protagonista sol ubicar-se al mig de les imatges i al seu voltant hi ha paisatges amb molts detalls fàcils d'identificar. També és senzill reconèixer les emocions de la nena a través de les seves expressions.</p> <p>Pel que fa als colors, en trobem una gran varietat en totes les il·lustracions, però predominen el groc, el rosa i el blau fins i tot en els fons. A més, per focalitzar la imatge en la protagonista en moltes pàgines s'utilitza un element lumínic com un llum o el sol de color groc. També es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir les persones i objectes que apareixen.</p> <p>Per tant, són il·lustracions amb molts elements però senzilles, que fan servir colors amb contrastos per captar l'atenció del lector.</p>
Relació text-imatge	<p>El conte conté 30 pàgines i mesura 23 x 23 cm, en format quadrat.</p> <p>Pel que fa al text, aquest majoritàriament es troba a la part superior de les pàgines i està escrit en lletra d'impremta. A més, els paràgrafs estan escrits en prosa i tenen una extensió curta.</p> <p>Pel que fa a les il·lustracions, aquestes ocupen generalment tota la pàgina.</p>

	<p>Finalment, referent a la interacció entre el text i les imatges, majoritàriament aquesta és complementària, ja que entre les dues parts s'aconsegueix donar una informació més clara.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament. El tractament que es fa de la mort és indirecte, ja que no és el tema principal del conte, però apareix com una de les pèrdues que pot tenir una persona.</p> <p>-Representació de la mort La pèrdua es representa com allò que no volem que passi, la desaparició d'algú a qui estimem. A més, s'explica que això pot passar en qualsevol moment de la vida d'una persona. Es parla de la mort com allò que ens fa patir, però que finalment ens ensenya que la gent que estimem ens acompanyarà sempre en els nostres records. Per tant, es representa la mort entre diverses comparacions i el procés de dol com si fos un puzzle que es trenca i que encara que no podem muntar-lo en el moment en què ens sentim tristos o enfadats podrem fer-ho amb el temps. Es mostra tant la part negativa de la pèrdua com allò que ens pot ensenyar.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes La protagonista no especifica que estigui passant per un procés de dol, però demostra que sap que tothom mor i que quan ho fa una persona a la qual estimem sentim molt dolor i és normal que estiguem tristos o fins i tot enfadats. També explica que després d'un temps serem capaços de trobar un lloc per ella en la nostra memòria, on la recordarem sempre. Per tant, s'exposen les diferents etapes del dol que pot passar una persona quan mor una persona estimada.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte utilitzen directament la paraula mort per referir-se a ella i també fan servir altres expressions relacionades com "alguns desapareixen" i "col·locar aquella persona en la teva memòria".</p> <p>-Expressió de sentiments La protagonista en algunes il·lustracions es mostra trista quan parla de la mort, però sobretot s'expressen els sentiments a través del text. Es detalla que quan una persona a la qual estimes mor, potser necessites plorar, enfadar-te o estar trist. Per tant, no parla de les seves pròpies emocions sinó que ho explica en general.</p>

11.	
Títol	No és fàcil, petit esquirol!
Autor/a	Elisa Ramón
Any de publicació	2017
Il·lustrador/a	Rosa Osuna
Traductor/a	No traduït
Editorial	Kalandraka
Edat recomanada	A partir de 4 anys
Personatges	Són animals als quals se li atribueixen trets i comportaments humanitzats, ja que expressen emocions verbalment com les persones. A més, el protagonista és un esquirol i també surten altres com ell i un mussol.
Resum del contingut	El conte tracta sobre un esquirol que estava molt trist perquè la seva mare havia mort. El seu pare preocupat per consolar-lo li va ensenyar una fotografia dels seus avis i li va explicar que ells també van morir deixant-lo molt trist, però amb el temps es va sentir millor i va entendre que sempre l'estimarien. El petit esquirol seguia molt afligit, però aquell dia observant com sortia el sol va notar com si la seva mare li fes una abraçada. A la nit es va adonar que hi havia una estrella que brillava molt i es va posar molt content perquè es va adonar que la seva mare mai l'abandonaria.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines. A més, són senzilles i en moltes es fa servir la imatge del sol o la lluna per donar lluminositat als personatges. També el protagonista se situa en la majoria de planes en el centre i destaca pel seu color marró. A més, pel que fa al color, hi predominen els taronges amb el seu color complementari, el blau. També apareix el gris per transmetre soledat i el groc per donar lluminositat a les il·lustracions. Finalment, cal dir que es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els elements que apareixen.
Relació text-imatge	L'àlbum està format per 40 pàgines i el format és quadrat, de 22 x 22 cm. Pel que fa al text, trobem que és en lletra d'impremta i que es troba en diverses ubicacions dins les il·lustracions. A més, els paràgrafs estan escrits en prosa i tenen una extensió curta. Pel que fa a les il·lustracions, aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una sola imatge.

	Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és majoritàriament complementària.
Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament En el conte es fa un tractament directe de la mort, ja que el tema principal és com viu l'esquirol la pèrdua de la seva mare.</p> <p>-Representació de la mort Es representa a través de la llum de les estrelles. Quan la mare del protagonista mor, aquest pateix molt la pèrdua, fins que recorda que ella sempre li feia mirar una estrella al cel. En fer-ho després, el petit esquirol s'adona que brilla més que les altres i pensa que és la mare. A més, també es representa a través de la presència simbòlica de l'esquirol. El protagonista sent com la seva mare li acarona, l'abraça i està al seu costat sempre encara que no la pugui veure. A més, en el conte apareixen metàfores per explicar on està la mare després de morir i personificacions, ja que els protagonistes són animals, però tenen característiques humanes.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes La protagonista passa per un procés de dol des que la seva mare mor. Al principi, se sent molt trista i pensa que ja mai més serà feliç. Després, comença un procés de negació i d'enuig, perquè no entén que la seva mare hagi marxat i se sent abandonada. Però finalment, gràcies al suport del seu pare i el seu amic, s'adona que la seva mare sempre estarà amb ell encara que no la pugui veure. És en aquell moment quan és capaç de parlar d'ella i recordar-la amb un somriure.</p> <p>-Vocabulari utilitzat El vocabulari que s'utilitza per fer referència a la mort és molt directe, ja que utilitzen la paraula mort i l'acompanyen d'altres expressions que li fan referència com "sempre estarà amb nosaltres", "ja no està", "es van fer grans i van morir".</p> <p>-Expressió de sentiments En el conte es transmeten els sentiments dels personatges, tant a través de les il·lustracions, com del text. En les imatges podem veure com el protagonista plora, somriu o es mostra enfadat. A més, a través del relat del narrador i dels diàlegs dels personatges, també s'expressen emocions com quan l'esquirol diu que sent una gran pena i pensa que mai més serà feliç.</p>

12.	
Títol	L'efímera
Autor/a	Stéphane Sénégas
Any de publicació	2016
Il·lustrador/a	Stéphane Sénégas
Traductor/a	Pere Comellas Casanova
Editorial	Takatuka
Edat recomanada	A partir de 4 anys
Personatges	En el conte surten dos infants que són germans. A més també surt una efímera amb trets i comportaments propis d'un insecte.
Resum del contingut	El conte tracta de dos germans que troben un insecte i quan el busquen a internet descobreixen que es diu efímera i només viu un dia. Llavors, decideixen que aconseguiran que l'insecte passi una vida inoblidable. Li dediquen tot el dia fins que aquesta mor i el nen més petit es posa molt trist. El seu germà li consola recordant-li que li han donat una bona vida i li recorda que ells també han de gaudir com si fos l'últim dia.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines com una única imatge. A més, aquestes compten amb diversos detalls i els personatges s'ubiquen en diferents punts de la plana, majoritàriament en els laterals. Referent als colors, predominen els vermells, els taronges i els verds amb poca il·luminació. En canvi, el protagonista vesteix d'un color vermell molt saturat, el qual el destaca i aconsegueix que transmeti energia. Per tant, en general s'usen colors amb baixa saturació, però també es fa ús del contrast entre colors freds i càlids. Finalment, cal dir que es fa un ús realista del color i que les il·lustracions com no tenen molts detalls són senzilles i clares.
Relació text-imatge	El conte consta de 40 pàgines amb un format quadrat de 24 x 24 cm. A més, pel que fa al text, aquest combina la lletra d'impremta amb la lletra de pal i la seva extensió és curta, però està present en la majoria de pàgines. Els fragments contenen, tant el relat del narrador, com els diàlegs dels personatges en prosa i es troben en diverses ubicacions depenent de la pàgina. Referent a les il·lustracions, aquestes ocupen completament les dobles pàgines formant una única imatge.

	<p>Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és generalment complementària, ja que el text aporta informació que no es capta a les il·lustracions i a l'inrevés.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament. En el conte es fa un tractament directe de la mort i es parla d'ella com una part de la vida de tots els éssers vius.</p> <p>-Representació de la mort Es representa sense cap metàfora ni personificació. Els protagonistes descobreixen que l'insecte morirà aquell mateix dia i finalment viuen la seva mort com una primera apropiació a aquesta. Primer pensen que està dormint, però després s'adonen que ha mort i, per tant, que ja s'ha acabat la seva vida. Així doncs, l'infant més petit descobreix a partir de la mort de l'efímera que ells també ho faran i que per això han de gaudir de cada moment.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes Quan mor l'insecte l'infant més petit és mostra molt afectat, però el gran li fa entendre que ja saben que la seva vida duraria poc i que l'important és que ha gaudit d'aquesta gràcies a ells. Per tant, el procés de dol és molt curt, ja que el nen se sent satisfet amb el que li diu el seu germà i marxen a jugar feliços.</p> <p>-Vocabulari utilitzat El vocabulari que utilitzen és clar, diuen directament que l'insecte està mort i que la seva vida s'ha acabat.</p> <p>-Expressió de sentiments Els personatges expressen gestualment les seves emocions, tant quan estan contents com quan estan tristos. Es pot observar en una de les il·lustracions que el nen més petit plora per la mort de l'insecte. A més, les paraules del text acompanyen al que expressen facialment, el qual fa que es complementin per augmentar el significat.</p>

13.	
Títol	L'arbre dels records
Autor/a	Britta Teckentrup
Any de publicació	2015
Il·lustrador/a	Britta Teckentrup
Traductor/a	Ester Jiménez de Cisneros-Puig
Editorial	Editorial Nubeocho
Edat recomanada	+4 anys
Personatges	Són animals als quals se li atribueixen trets i comportaments humans com fer ús del llenguatge. A més, la protagonista del conte és una guineu, però també surten altres animals.
Resum del contingut	El conte comença amb la mort d'una guineu molt estimada per tots els animals del bosc. Quan aquests s'assabenten, es posen molt tristos i van acomiadar-se d'ella tots junts en silenci. Després, van començar a recordar els moments feliços que van viure amb ella i de sobte, va començar a créixer davant d'ells un arbre que els va fer saber que la guineu encara era amb ells. Finalment, tots els animals van poder gaudir d'aquell arbre dels records i la guineu va viure en els seus cors per sempre.
Il·lustracions	Aquestes tenen generalment un format apaïsat perquè ocupen les dobles pàgines. A més, les imatges són senzilles amb pocs elements, el qual fa destacar més al protagonista. Pel que fa al color, en la majoria de planes hi ha molta presència del blanc, que s'interpreta com un paisatge nevat. A més, trobem la presència del taronja en el protagonista i en l'arbre, el qual els relaciona directament com un mateix element i contrasta amb la resta de colors. També a la plana en què surt la mort de la guineu es veu un fons blanc amb arbres grisos i verds que transmeten pau i puresa. En la resta d'il·lustracions, apareixen també els blaus i els verds en els paisatges i en alguns animals, transmetent serenitat. Per tant, s'utilitza una combinació de colors càlids i freds que aconseguen fer contrast. A més, com surt a la coberta del llibre, es fa servir molt el taronja amb el seu color complementari, el blau. També es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta als que solen tenir els animals i els objectes que apareixen.
Relació text-imatge	El conte conté 32 pàgines i mesura 24,5 x 24,5 cm. Pel que fa al text, aquest està escrit en lletra d'impremta i en la majoria de l'àlbum es troba a les pàgines de l'esquerra. A més, els paràgrafs estan escrits en prosa i tenen una extensió curta.

	<p>Pel que fa a les il·lustracions, aquestes ocupen generalment les dobles pàgines, formant una única imatge.</p> <p>Finalment, referent a la interacció entre el text i les imatges, majoritàriament és complementària, però en algunes pàgines també és simètrica, ja que les il·lustracions i el text donen la mateixa informació.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament</p> <p>Al conte es tracta la mort de manera directa, ja que comença amb la mort de la protagonista i tracta de com els altres animals viuen el procés de dol.</p> <p>-Representació de la mort</p> <p>Quan mor la protagonista, es representa amb la guineu sentint-se molt cansada i tranquil·la, tancant els ulls per sempre. A més, els altres animals anuncien la mort de la seva amiga dient que li havia arribat l'hora de marxar.</p> <p>Quan comencen a recordar tot el que feien amb ella surt un arbre que representa que és la guineu. Per tant, l'arbre dels records, com els protagonistes, és una personificació, ja que li atribueixen característiques humanes, com quan diuen que és un arbre ple d'amor.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes</p> <p>En aquest conte es veuen als personatges passant per diverses fases després que mori la guineu. Al principi estan tots molt tristos i no saben com podran viure sense ella, però quan s'ajunten comencen a recordar els moments bonics que han gaudit tots plegats i es donen suport mútuament. A més, quan surt l'arbre dels records es mostren contents i els hi dona la força que necessiten per continuar endavant, sabent que la guineu sempre estarà en els seus records.</p> <p>-Vocabulari utilitzat</p> <p>Referent a la mort, s'utilitzen expressions com "tancar els ulls" o "l'hora de marxar". No es menciona la paraula mort, però sí que es fa referència a ella i al moment en què passa amb altres paraules.</p> <p>-Expressió de sentiments</p> <p>Per una banda, la guineu abans de morir expressa que se sent tranquil·la i en pau. Es mostra cansada i quan mor sembla que està dormint plàcidament. A més, també sabem el que senten els altres animals pel que diu el text, però no pels seus gestos, ja que aquests no expressen cap emoció.</p>

14.	
Títol	El fil invisible
Autor/a	Miriam Tirado
Any de publicació	2020
Il·lustrador/a	Marta Moreno
Traductor/a	No traduït
Editorial	B de Blok
Edat recomanada	A partir de 4 anys
Personatges	Aquests són éssers humans, encara que també surt un gos, però tots tenen comportaments i trets propis de la seva espècie. A més, la protagonista del conte és una nena, però també surten els seus pares, els seus amics i la seva àvia.
Resum del contingut	La Nura és una nena que un dia pregunta per a què serveix el melic i la seva mare li explica que aquest guarda un secret. Des d'aquella part del cos en surt un fil invisible que la uneix a totes les persones a les quals estima. Per això mai estarà sola, ja que estarà sempre connectada més enllà de l'espai i el temps amb les persones que són importants per ella. Des d'aquell moment, la Nura ja no té por a la separació i una tarda li conta a la seva àvia que no està trista per saber que es morirà, perquè sap que sempre estaran unides encara que no es puguin veure.
Il·lustracions	Tenen en general un format apaïsat perquè ocupen les dobles pàgines. A més, les imatges compten amb molts detalls i els personatges surten en diverses ocasions en primer pla per enfocar les expressions. Pel que fa al color, el cabell taronja de la protagonista fa contrast amb la resta d'elements que apareixen en les imatges i això li dona lluminositat i importància en la plana. A més, a part del color taronja que dona vitalitat a les imatges també trobem que predominen els colors verds i blaus en la roba dels personatges i en els paisatges, els quals transmeten serenitat i harmonia. Per tant, s'utilitza una combinació de colors càlids i freds que aconseguen fer contrast i cridar l'atenció de l'espectador. També es fa un ús realista del color, ja que aquest s'ajusta als que poden tenir les persones i els objectes que apareixen. A més, en una de les planes es relacionen els colors amb les emocions, com el negre amb la por i el blau amb la calma. Finalment, cal dir que són il·lustracions clares i senzilles que fomenten la comprensió dels significats.
Relació text-imatge	El conte consta de 64 pàgines amb un format vertical de 27,6 x 30,7 cm.

	<p>A més, pel que fa al text, aquest està escrit en lletra d'impremta i la seva extensió és curta, però està present en la majoria de pàgines. Els fragments contenen tant el relat del narrador com els diàlegs dels personatges en prosa i es troben en diferents ubicacions depenent de la pàgina.</p> <p>Referent a les il·lustracions, aquestes generalment ocupen completament les dobles pàgines, formant una sola imatge que prepondera envers el text.</p> <p>Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és majoritàriament complementària, ja que el text aporta informació que no es capta a les il·lustracions i a l'inrevés.</p>
<p>Tractament de la mort</p>	<p>-Tipus de tractament. En el conte es tracta la mort indirectament, ja que no és el tema principal del conte, però es parla dels vincles i al final ho relacionen amb la pèrdua.</p> <p>-Representació de la mort Aquesta s'esmenta a la part final del conte, després d'explicar que el fil invisible és allò que ens connecta amb les persones que estimem. Per tant, la protagonista li conta a la seva àvia que ja no sent por ni està trista per saber que algun dia morirà, ja que sap que sempre estaran unides. La mort es representa com un fet que impedeix que les persones es puguin veure, però que no evita que estiguin juntes. L'àvia li afirma que podrà tocar-se el melic sempre que la necessiti i que ella hi serà a l'altra banda del fil invisible escoltant-la. Així doncs, el fil simbolitza la unió eterna entre dues persones encara que una ja no hi sigui.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes La protagonista no està passant per un moment de dol, però a través de la història del fil invisible preparen a la nena perquè quan un dels seus éssers estimats mori ella sàpiga com afrontar-lo.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte mencionen la paraula mort en diverses ocasions amb naturalitat. Parlen sobre el que passarà quan l'àvia mori i fan servir expressions com "no et podré veure", "quan ja no sigui aquí amb aquest cos que veus ara".</p> <p>-Expressió de sentiments Els personatges a les il·lustracions transmeten les seves emocions a través de les expressions facials. Podem veure com la nena somriu i es mostra tranquil·la quan li diu a l'àvia que sap que morirà. A més, a través del text també es manifesten les emocions de la protagonista, quan li diu a l'àvia que ja no està trist ni té por que ella mori.</p>

15.	
Títol	Jo sempre t'estimaré
Autor/a	Hans Wilhelm
Any de publicació	1989
Il·lustrador/a	Hans Wilhelm
Traductor/a	No especificat
Editorial	Editorial Joventut
Edat recomanada	A partir de 5 anys
Personatges	Els protagonistes del conte són un nen amb la seva gossa, la qual té comportaments i trets propis de la seva espècie. A més, també surten altres animals i persones com la família de l'infant.
Resum del contingut	El conte tracta sobre un nen que explica que tenia una gossa que es deia Elfi i junts eren molt feliços. Va passar el temps i l'animal ja no era com abans perquè s'estava fent vella, però el nen cada nit li deia que ell sempre l'estimaria. Un matí quan es van despertar, van veure que la gossa havia mort i tota la família molt trista la van enterrar. El nen estava afligit, però li reconfortava que cada dia li havia recordat a l'Elfi que sempre l'estimaria i si en un futur tenia una altra mascota, també ho faria.
Il·lustracions	Tenen un format generalment apaïsat perquè s'utilitzen les dobles pàgines. A més, els fons són blancs, el qual ressalta més als personatges. Aquests es troben en diversos llocs de la plana però sobretot en la part central ocupant gran part d'aquesta. A més, en haver-hi pocs elements que decoren la il·lustració fa que les imatges siguin senzilles i clares. Pel que fa als colors, hi predominen colors càlids i suaus, on destaca la samarreta groga del protagonista per la lluminositat que dona a les il·lustracions. A més, el groc també apareix en altres elements i fa contrast amb colors freds com el verd i el blau. També destaca el marró del gos, que ressalta entre els colors més suaus. Finalment, cal dir que es fa un ús realista del color, és a dir, aquest s'ajusta al que solen tenir els elements que apareixen.
Relació text-imatge	L'àlbum està format per 32 pàgines i el format és de 18 x 24 cm, en vertical. Pel que fa al text, trobem que és en lletra d'impremta i que s'ubica en diversos llocs de la plana segons on estan situades les imatges. A més, aquest té una extensió curta i conté en prosa tant els diàlegs dels personatges com el relat del narrador. Pel que fa a les il·lustracions, aquestes generalment ocupen les dobles pàgines formant una sola imatge, però també descobrim algunes planes on els dibuixos estan situats únicament a la part central.

	Finalment, pel que fa a la interacció entre el text i les imatges, aquesta és majoritàriament complementària.
Tractament de la mort	<p>-Tipus de tractament La mort es tracta de manera directa, ja que és el tema principal del conte, la pèrdua de la gossa del protagonista.</p> <p>-Representació de la mort Aquesta es representa de manera natural com una part de la vida. La gossa es fa vella i arriba un moment que ja no pot pujar les escales ni vol jugar. Quan mor, tots s'acomiaden d'ella i el protagonista diu que li consola haver-li dit cada dia que sempre l'estimaria. Per tant, no s'utilitzen metàfores ni es compara la mort amb altres elements, sinó que se centren en l'amor que perdurarà sempre malgrat que l'animal ja no estigui.</p> <p>-Procés de dol en els protagonistes Abans que mori la gossa la família ja sap que això passarà a causa de l'edat i les dificultats que comença a tenir. Quan ocorre, la família es posa molt trista, però junts es donen suport i s'acomiaden de la gossa fent-li un enterrament. Després es veu com el protagonista se sent consolat perquè l'havia estimat molt i li havia fet saber. Finalment, es demostra que encara no se sentia preparat per tenir un altre animal perquè seguia en el procés de dol, però sabia que en un temps si i estava segur que també l'estimaria.</p> <p>-Vocabulari utilitzat En el conte, fan servir la paraula mort directament per anunciar la pèrdua de l'animal. A més, també parlen de l'enterrament de la gossa i del consol que es fan entre la família.</p> <p>-Expressió de sentiments Tant en les il·lustracions com en el text es transmeten els sentiments i les emocions dels personatges. Podem veure a les imatges del conte com la família es mostra contenta però també en altres ocasions trista. Fins i tot la germana del protagonista surt plorant expressant que se sent afligida per la pèrdua de la gossa. A més, tant en els diàlegs dels personatges com en el relat del narrador es transmet el que senten amb diverses expressions com "Tots ploràvem i ens consolàvem els uns als altres".</p>